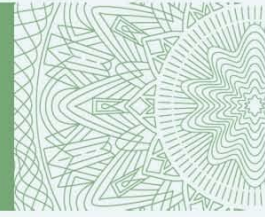

ธนาคารแห่งประเทศไทย

รายงาน ผลการสำรวจทักษะทางการเงินของไทย ปี 2556

ส่งเสริมความรู้ คู่มือเรื่องร้องเรียน
เกี่ยวกับบริการทางการเงิน

ศูนย์คุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงิน
ธนาคารแห่งประเทศไทย

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
1. บทสรุปผู้บริหาร.....	1
2. บทนำ.....	3
2.1 ความเป็นมาโครงการสำรวจ.....	3
2.2 วัตถุประสงค์ของการสำรวจ.....	4
3. กรอบแนวคิด นิยาม และโครงสร้างการวัดทักษะทางการเงิน.....	4
3.1 กรอบแนวคิดทักษะทางการเงิน.....	4
3.2 นิยามทักษะทางการเงิน (Financial Literacy).....	5
3.3 โครงสร้างการวัดทักษะทางการเงิน.....	6
4. กรอบการศึกษาและการวิเคราะห์ผล.....	7
5. การจำแนกกลุ่มตัวอย่างเพื่อการวิเคราะห์.....	8
6. ผลการสำรวจทักษะทางการเงินและองค์ประกอบของภาพรวมระดับประเทศ.....	11
6.1 ระดับคะแนนทักษะทางการเงินเฉลี่ยของคนไทย.....	11
6.2 สถานภาพของคนที่มีทักษะทางการเงินต่ำกว่าคนกลุ่มอื่น ๆ.....	13
6.3 ความสัมพันธ์ของคะแนนความรู้ พฤติกรรม และทัศนคติทางการเงิน.....	18
6.4 องค์ประกอบของทักษะทางการเงินที่เป็นจุดอ่อนของคนไทย.....	19
6.4.1 ด้านความรู้ทางการเงิน.....	19
6.4.2 ด้านพฤติกรรมทางการเงิน.....	25
6.4.3 ด้านทัศนคติทางการเงิน.....	29
7. ผลการสำรวจทักษะทางการเงินและองค์ประกอบระดับภาคและจังหวัด.....	30
7.1 ระดับคะแนนทักษะทางการเงินเฉลี่ยของคนในแต่ละภาค.....	30
7.2 จังหวัดที่มีคะแนนเฉลี่ยในเกณฑ์ต่ำ.....	31
8. ประเด็นอื่น ๆ.....	35
8.1 การคุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงิน.....	35
8.2 ช่องทางการรับรู้ข้อมูลข่าวสารบริการทางการเงิน.....	35
9. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย.....	37

รายงานผลสำรวจทักษะทางการเงินของไทย ปี 2556

1. บทสรุปผู้บริหาร

ธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) เล็งเห็นความสำคัญของการสำรวจทักษะทางการเงินเพื่อให้ทราบถึงระดับความรู้ พฤติกรรม และทัศนคติทางการเงินของคนไทย เพื่อใช้เป็นข้อมูลสนับสนุนการกำหนดกลยุทธ์และจัดลำดับความสำคัญในการส่งเสริมทักษะทางการเงินที่เหมาะสม ซึ่งจะช่วยสร้างภูมิคุ้มกันทางการเงินและส่งเสริมให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีอย่างยั่งยืน รวมทั้งจะช่วยบรรเทาความเหลื่อมล้ำทางรายได้ในสังคมได้ในระดับหนึ่งด้วย

ธปท. จึงได้ร่วมกับสำนักงานสถิติแห่งชาติดำเนินการสำรวจระดับทักษะทางการเงินของคนไทยในปี 2556 และมีแผนจะทำการสำรวจทุก 3 ปี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับทักษะทางการเงินของคนไทยและปัจจัยด้านสภาพที่มีผลต่อทักษะทางการเงิน รวมทั้งใช้เป็นผลการศึกษาค้นคว้าเพื่อเปรียบเทียบระดับของพัฒนาการ โดยได้ใช้แนวทางการสำรวจของ OECD ซึ่งครอบคลุมการวัด 3 ด้านหลัก คือ ด้านความรู้ทางการเงิน ด้านพฤติกรรมทางการเงิน และด้านทัศนคติทางการเงิน ทั้งนี้ ผลการสำรวจดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ 3 ประการหลัก คือ 1) สามารถกำหนดกลยุทธ์เพื่อส่งเสริมการให้ความรู้ทางการเงินที่เหมาะสม ตรงจุด และสอดคล้องกับพลวัตรของบริการทางการเงินที่ปรับเปลี่ยนอยู่เสมอ 2) ศึกษาแนวทางเพื่อพัฒนาระดับทักษะทางการเงินของคนไทยให้ปรับตัวเพิ่มขึ้นต่อไป และ 3) นำข้อมูลมาใช้ประกอบการกำหนดนโยบายอื่น ๆ ของ ธปท. อาทิ การสนับสนุนและส่งเสริมการเข้าถึงบริการทางการเงิน

จากการสำรวจทักษะทางการเงินของคนไทยทั้งประเทศพบว่า คนไทยมีคะแนนทักษะทางการเงินเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 58.5 ของคะแนนเต็ม 22 คะแนน ต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยของ 14 ประเทศที่ร่วมโครงการสำรวจของ OECD ซึ่งอยู่ที่ร้อยละ 62.3 และมีอันดับการตอบถูกในแต่ละคำถามด้านความรู้ทางการเงินค่อนข้างต่ำท้าย ๆ เมื่อเปรียบเทียบคะแนนองค์ประกอบทั้งสามด้าน พบว่า คนไทยด้อยด้านความรู้ทางการเงิน โดยมีคะแนนเฉลี่ยไม่ถึงครึ่งหนึ่งของคะแนนเต็ม และมีคนไทยมากกว่าร้อยละ 30 ที่มีคะแนนความรู้ทางการเงินอยู่ในเกณฑ์ต่ำ ขณะที่คะแนนเฉลี่ยด้านพฤติกรรมทางการเงินและทัศนคติทางการเงินอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างดี โดยสูงกว่าร้อยละ 60 ของคะแนนเต็มของทั้งสองด้าน นอกจากนี้ ผลการศึกษาพบว่า สภาพภาพของบุคคลมีความสัมพันธ์กับคะแนนทักษะทางการเงิน โดยบุคคลที่มีระดับการศึกษาและรายได้ที่ต่ำ รวมทั้งการมีอาชีพที่มีรายได้ต่ำ จะมีคะแนนทักษะทางการเงินต่ำกว่ากลุ่มอื่น ๆ รวมทั้งการศึกษาชี้ว่า การให้ความรู้ทางการเงินจะช่วยปรับให้บุคคลมีพฤติกรรมทางการเงินที่ดีขึ้น

เมื่อศึกษาในองค์ประกอบด้านความรู้ทางการเงินพบว่า ความรู้ทางการเงินที่คนไทยยังไม่เข้าใจอย่างถ่องแท้ โดยมีคนไทยมากกว่าครึ่งหนึ่งตอบไม่ถูก คือ การคำนวณดอกเบี้ยทบต้น นโยบายคุ้มครองเงินฝาก และมูลค่าของเงินตามกาลเวลา นอกจากนี้ ความรู้ทางการเงินที่มีความสำคัญแต่ยังมีคนไทยจำนวนมากที่ตอบไม่ได้ คือ การคำนวณดอกเบี้ยของสินเชื่อ การคำนวณเงินต้นพร้อมดอกเบี้ย และด้านพฤติกรรมทางการเงินที่คนไทยส่วนหนึ่งยังปฏิบัติได้ไม่เหมาะสม คือ การจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย การเปรียบเทียบข้อมูลก่อนตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ และการไม่กั๊กยืมหากรายรับไม่เพียงพอ

หากพิจารณาในระดับภาคและจังหวัด พบว่า ประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีคะแนนทักษะทางการเงินต่ำที่สุด และจังหวัดที่มีคะแนนทักษะทางการเงินต่ำในทุกภาคเป็นจังหวัดที่มีธุรกรรมทางการเงินไม่มากนัก เมื่อเทียบกับจังหวัดอื่น ๆ ในภาคเดียวกัน เนื่องจากจังหวัดเหล่านี้ตั้งอยู่ห่างไกลจากจังหวัดที่เป็นศูนย์กลางธุรกิจ และหลายจังหวัดมีระดับเศรษฐกิจไม่สูงมาก นอกจากนี้ จังหวัดที่มีคะแนนทักษะทางการเงินต่ำในภาคเหนือ ตะวันออกเฉียงเหนือ และใต้ มีคะแนนความรู้ทางการเงินค่อนข้างต่ำ แต่มีคะแนนพฤติกรรมทางการเงินในเกณฑ์ดี ขณะที่ภาคกลางมีคะแนนด้านความรู้และพฤติกรรมทางการเงินสวนทางกับทั้งสามภาค

สำหรับช่องทางการรับรู้ข้อมูลข่าวสารบริการทางการเงิน พบว่า ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารและใช้ข้อมูลดังกล่าวในการตัดสินใจผ่านสาขาราชการมากที่สุด โดยประชาชนต้องการรับรู้ข่าวสารผ่านช่องทางอื่น ๆ เพิ่มเติม ได้แก่ โทรทัศน์ ตัวแทนภาครัฐ เป็นต้น

จากผลการศึกษาได้นำมาซึ่งข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย โดยการดำเนินนโยบายเพื่อเพิ่มทักษะทางการเงิน นั้น ผู้ดำเนินนโยบายควรให้ความสำคัญกับการให้ความรู้ทางการเงินก่อนเป็นลำดับแรก เนื่องจากเป็นทักษะด้านที่คนไทยมีคะแนนต่ำที่สุด รวมทั้งผลการศึกษาได้บ่งชี้ว่า การส่งเสริมด้านความรู้ทางการเงินจะสามารถช่วยปรับพฤติกรรมทางการเงินของประชาชนให้เพิ่มขึ้นได้ ผู้ดำเนินนโยบายควรมุ่งเน้นให้การส่งเสริมความรู้ทางการเงินแก่กลุ่มผู้มีรายได้น้อย ระดับการศึกษาต่ำ มีอาชีพที่มีรายได้น้อยกว่า โดยเน้นความรู้พื้นฐานที่จำเป็น ซึ่งประกอบด้วย การคำนวณดอกเบี้ยของสินเชื่อ การคำนวณเงินต้นพร้อมดอกเบี้ย มูลค่าของเงินตามกาลเวลา และการคำนวณดอกเบี้ยทบต้น สำหรับด้านพฤติกรรมทางการเงินก็ควรส่งเสริมให้บุคคลในกลุ่มดังกล่าว ปรับพฤติกรรมด้านการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย การเปรียบเทียบข้อมูลก่อนตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ และการไม่กู้ยืมหากรายรับไม่เพียงพอ เนื่องจากเป็นพฤติกรรมที่ทำให้บุคคลในกลุ่มดังกล่าวมีทักษะทางการเงินที่ต่ำกว่ากลุ่มอื่น ๆ ด้วย

สำหรับการดำเนินนโยบายในระดับภาคและจังหวัด ผู้ดำเนินนโยบายควรเร่งส่งเสริมให้ความรู้กับประชาชนในจังหวัดที่มีทักษะทางการเงินต่ำ เพื่อเพิ่มระดับทักษะทางการเงินให้ใกล้เคียงกับประชาชนในจังหวัดอื่นๆ โดยในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ ควรเน้นส่งเสริมด้านความรู้ทางการเงินเป็นสำคัญ เนื่องจากประชาชนในทั้งสามภาค มีความรู้ทางการเงินค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับภาคกลาง ส่วนภาคกลาง ควรเน้นส่งเสริมให้มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมควบคู่ไปกับส่งเสริมด้านความรู้ทางการเงิน เพราะประชาชนในภาคกลางมีคะแนนพฤติกรรมทางการเงินต่ำกว่าภาคอื่น ๆ

2. บทนำ

2.1 ความเป็นมาโครงการสำรวจ

จากสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจการเงินในปัจจุบัน ที่มีการแข่งขันการให้บริการทางการเงินอย่างเข้มข้น ประกอบกับวิวัฒนาการทางการเงินและความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีต่าง ๆ ส่งผลให้เกิดผลิตภัณฑ์และบริการทางการเงินที่มีความหลากหลายและซับซ้อนมากขึ้น ปัญหาที่ตามมาก็คือ ประชาชนที่ใช้บริการทางการเงิน อาจได้รับข้อมูล หรือมีความรู้ความเข้าใจไม่เพียงพอที่จะเลือกใช้ผลิตภัณฑ์หรือบริการทางการเงินได้เหมาะสมกับความต้องการของตนเองอย่างแท้จริง ก่อให้เกิดความได้เปรียบเสียเปรียบระหว่างผู้ใช้บริการและผู้ให้บริการ ซึ่งอาจนำไปสู่ความเสียหายแก่ผู้ใช้บริการทางการเงินและระบบเศรษฐกิจการเงินในระยะยาวได้

การมีทักษะทางการเงินจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยส่งเสริมให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีอย่างยั่งยืน ซึ่งทักษะทางการเงินหมายถึงการมีความรู้ความเข้าใจถึงลักษณะพื้นฐานและความเสี่ยงของบริการทางการเงิน สามารถนำความรู้ไปใช้ในทางปฏิบัติเพื่อให้ตัดสินใจเลือกใช้ได้อย่างเหมาะสมกับความสามารถและความต้องการของตนเอง มีวินัยทางการเงิน รู้จักวางแผนทางการเงิน และสามารถบริหารจัดการเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ ธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) เล็งเห็นความสำคัญของการส่งเสริมให้ประชาชนมีทักษะทางการเงิน จึงจัดตั้ง ศูนย์คุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงินขึ้น เมื่อวันที่ 13 มกราคม 2555 เพื่อให้เป็นศูนย์กลางในการดำเนินงาน ด้านการคุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงินอย่างเป็นระบบเสริมสร้างความรู้และดูแลเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับบริการทางการเงิน โดยมีการประสานความร่วมมือกับองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อให้ใช้ทรัพยากรร่วมกันให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีการดำเนินการเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และเกิดพลัง

ดังนั้น เพื่อให้การส่งเสริมทักษะทางการเงินแก่ประชาชนเกิดผลสัมฤทธิ์ หลายประเทศได้ให้ความสนใจกับการสำรวจทักษะทางการเงินของประชาชนในประเทศ โดยผลการสำรวจทักษะทางการเงินในประเทศรายได้สูงทำให้ผู้ดำเนินนโยบายเห็นความสำคัญของการออมเพื่อการดำรงชีวิตยามเกษียณของประชาชน หรือการให้ความรู้ด้านการเงินและการดูแลสุขภาพของตนเองเพื่อลดสวัสดิการของภาครัฐ ขณะที่ในประเทศรายได้ปานกลางและต่ำเนื่องจากระบบสวัสดิการจากภาครัฐยังไม่เจริญมากนัก ความเอื้ออาทรในสังคมแบบดั้งเดิมมีน้อยลง ประกอบกับผลิตภัณฑ์และบริการทางการเงินมีความหลากหลายยิ่งขึ้น ทำให้บุคคลมีภาระรับผิดชอบต่อการวางแผนทางการเงินและการบริหารความเสี่ยงมากขึ้น นอกจากนี้ ความเสมอภาคและทั่วถึงของระบบการเงินที่อยู่ในระดับต่ำซึ่งส่วนหนึ่งเกิดจากการขาดการพัฒนาของระบบการเงินเองและส่วนหนึ่งมาจากการขาดทักษะทางการเงินของบุคคลในประเทศดังกล่าว จึงเป็นอุปสรรคให้ประชาชนไม่สามารถใช้ทรัพยากรทางการเงินได้อย่างเต็มที่และเกิดประโยชน์สูงสุด ส่งผลให้การใช้จ่ายเพื่อการดำรงชีวิตเป็นไปอย่างไม่ราบรื่น ทางธนาคารกลางของประเทศต่าง ๆ จึงได้มุ่งศึกษา สำรวจทักษะทางการเงิน รวมทั้งกำหนดนโยบายที่เกี่ยวกับการส่งเสริมทักษะทางการเงินเพื่อจะช่วยสร้างภูมิคุ้มกันทางการเงินและทำให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีได้ด้วยการปรับใช้ทักษะทางการเงินที่มีมากขึ้นได้อย่างเหมาะสม

ธปท. จึงได้ดำเนินการสำรวจทักษะทางการเงินของประชาชน เพื่อให้ทราบระดับพื้นฐานความรู้ พฤติกรรม และทัศนคติทางการเงินของคนไทยว่าอยู่ในระดับใด โดย ธปท. ได้ดำเนินการสำรวจในลักษณะนี้มาแล้ว 3 ครั้ง กล่าวคือ ครั้งแรกในปี 2545 - 46 เพื่อใช้ในการจัดทำแผนพัฒนาระบบสถาบันการเงินระยะที่ 1 สำหรับครั้งที่ 2

ในปี 2549 เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยที่เสนอในงานสัมมนาทางวิชาการประจำปีของ ธปท. และเป็นครั้งแรกที่ทำการสำรวจร่วมกับสำนักงานสถิติแห่งชาติ เพื่อให้การสำรวจครอบคลุมและกระจายในทุกภูมิภาคของประเทศ และได้ทำการสำรวจเช่นนี้ต่อเนื่องเป็นครั้งที่ 3 ในปี 2553 เพื่อเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์เสถียรภาพครัวเรือน และประกอบการกำหนดนโยบายส่งเสริมการเข้าถึงบริการทางการเงินเพื่อการจัดทำแผนพัฒนาระบบสถาบันการเงิน ระยะที่ 2 ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า การสำรวจในครั้งที่ 4 ในปี 2556 นี้ก็เพื่อเป็นฐานข้อมูลต่อเนื่องจากปี 2553 แต่ปรับปรุงส่วนของความรู้ทางการเงินเพิ่มเติมตามแนวทางเดียวกับโครงการสำรวจของ OECD เพื่อให้การสำรวจเป็นมาตรฐานและสามารถเปรียบเทียบกับต่างประเทศได้ โดยผลการสำรวจดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ 3 ประการหลัก คือ 1) สามารถกำหนดกลยุทธ์เพื่อส่งเสริมการให้ความรู้ทางการเงินที่เหมาะสม ตรงจุด และสอดคล้องกับพลวัตรของบริการทางการเงินที่ปรับเปลี่ยนอยู่เสมอ 2) ศึกษาแนวทางเพื่อพัฒนาระดับทักษะทางการเงินของคนไทยให้ปรับตัวเพิ่มขึ้นต่อไป และ 3) กำหนดนโยบายอื่น ๆ ของ ธปท. อาทิ การสนับสนุนและส่งเสริมการเข้าถึงบริการทางการเงิน รวมทั้งจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานอื่นๆ ในการกำหนดนโยบาย / กลยุทธ์ที่เกี่ยวข้อง อาทิ บริการของสถาบันการเงินที่เกี่ยวกับการให้คำปรึกษาและแนะนำข้อมูลต่าง ๆ ของผลิตภัณฑ์ทางการเงินที่ประชาชนยังไม่เข้าใจอย่างถ่องแท้ ทั้งนี้ นโยบายส่งเสริมให้ความรู้ทางการเงินและนโยบายการเข้าถึงบริการทางการเงินถือเป็นนโยบายทางการเงินที่สำคัญที่จะช่วยบรรเทาความเหลื่อมล้ำทางรายได้ในสังคมได้ในระดับหนึ่งด้วย

2.2 วัตถุประสงค์ของการสำรวจ

1. เพื่อศึกษา วัตถุประสงค์ทักษะทางการเงินของคนไทย และความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ทางการเงิน พฤติกรรมทางการเงิน และทัศนคติทางการเงิน เพื่อเสนอแนะข้อคิดเห็นที่อิงจากผลการศึกษาและการวิเคราะห์จากข้อมูลที่เกี่ยวข้องที่เป็นประโยชน์ในการวางแนวทางและยุทธศาสตร์ในการเพิ่มทักษะทางการเงินให้เหมาะสมกับคนไทยและกลุ่มคนที่มีทักษะทางการเงินต่ำ และกำหนดนโยบายการให้ความรู้ทางการเงินและนโยบายอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการใช้บริการทางการเงิน
2. ศึกษาปัจจัยด้านสภาพของบุคคลที่มีผลต่อทักษะทางการเงิน เพื่อกำหนดแนวทางการส่งเสริมทักษะทางการเงินที่จำเป็นและตรงจุดต่อไป
3. ใช้ผลการสำรวจเป็นผลการศึกษาพื้นฐาน (Baseline) เพื่อเปรียบเทียบกับผลสำรวจการวัดทักษะทางการเงินกับต่างประเทศ และเพื่อเปรียบเทียบกับผลการสำรวจในครั้งต่อไป รวมทั้งเพื่อพัฒนาวิธีการสำรวจให้เป็นเครื่องมือสำหรับการวัดทักษะทางการเงินต่อไป

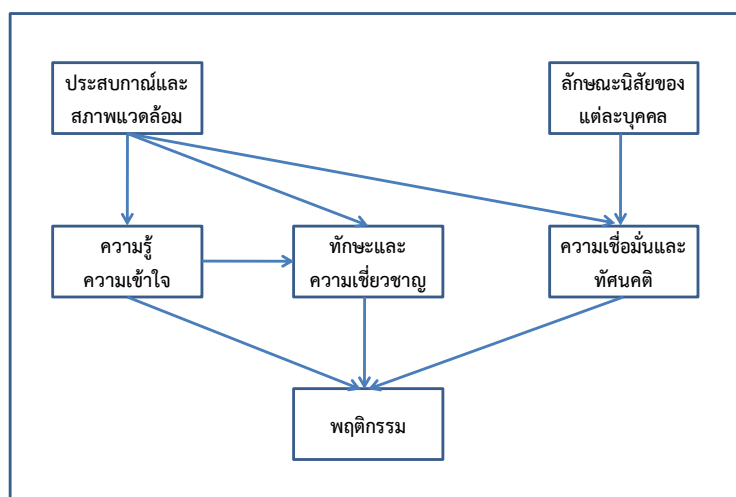
3. กรอบแนวคิด นิยาม และโครงสร้างการวัดทักษะทางการเงิน

3.1 กรอบแนวคิดทักษะทางการเงิน

ทักษะทางการเงินมีลักษณะเป็นนามธรรมอย่างหนึ่ง ซึ่งจับต้องไม่ได้ เช่นเดียวกับ ความฉลาด หรือ ลักษณะเฉพาะของบุคคล ทักษะทางการเงินจึงไม่สามารถวัดได้โดยตรง แต่จะวัดได้จากตัวแปรหรือปัจจัยต่าง ๆ ที่บ่งบอกว่าเป็นลักษณะของผู้มีทักษะทางการเงิน ทั้งนี้ ตัวแปรหรือปัจจัยต่าง ๆ ดังกล่าวที่เกี่ยวกับการวัดทักษะทางการเงินได้ถูกศึกษา และสะท้อนเป็นแผนภาพกรอบแนวคิดโดย Financial Services Authority (FSA)

(FSA, June 2005)^{1/} ประเทศสหราชอาณาจักร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและสำรวจระดับทักษะทางการเงินของประชาชนในกลุ่มประเทศสหราชอาณาจักร ซึ่งสำรวจครั้งแรกในปี 2004 และมีการรายงานผลสำรวจเมื่อปี 2006 FSA กำหนดกรอบแนวคิดทักษะทางการเงินว่า ปัจจัยที่จะส่งผลต่อทักษะทางการเงินของบุคคลประกอบด้วย 3 ปัจจัย คือ ความรู้ความเข้าใจ ทักษะ (หรือหมายถึงความชำนาญ ความเชี่ยวชาญ) และทัศนคติและความเชื่อมั่น อย่างไรก็ตาม ทั้ง 3 ปัจจัยก็ยังได้รับอิทธิพลจากประสบการณ์และสภาพแวดล้อม รวมทั้งลักษณะนิสัย ความเป็นตัวตนของแต่ละบุคคลด้วย ทักษะทางการเงินจึงสามารถสะท้อนและวัดได้จากพฤติกรรมของบุคคล ซึ่งกรอบแนวคิดนี้สามารถแสดงได้ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1: กรอบแนวคิดทักษะทางการเงิน

ที่มา: Measuring financial capability: an exploratory study, June 2005, Financial Services Authority

3.2 นิยามทักษะทางการเงิน (Financial Literacy)

หลาย ๆ ประเทศได้ศึกษาเพิ่มเติมและสำรวจทักษะทางการเงินของประชาชนในประเทศ ซึ่งการศึกษาหลาย ๆ แห่งมีการกำหนดนิยาม แบบสอบถาม และแนวทางการประมวลผลที่แตกต่างกันไป แต่ก็มีโครงสร้างตัวแปรและปัจจัยสำคัญต่าง ๆ ที่บ่งบอกลักษณะของผู้มีทักษะทางการเงินที่สอดคล้องกับกรอบแนวคิดของ FSA สำหรับการศึกษาและการสำรวจทักษะทางการเงินที่ ธพท. จัดทำขึ้นในครั้งนี้ ได้ยึดกรอบนิยาม แบบสอบถาม และแนวทางการประมวลผลสำรวจตามแบบของ The Organization for Economic Cooperation and Development (OECD) ซึ่งเป็นนิยามสากลนิยามหนึ่งและมีแนวทางการประมวลผลการวัดทักษะทางการเงินที่ยอมรับในหลายประเทศ

^{1/} Financial Services Authority, 2005, 'Measuring financial capability: an exploratory study', June 2005

ทักษะทางการเงิน (Financial Literacy) ตามนิยามของ OECD^{2/} คือ การตระหนัก ความรู้ความเข้าใจ ความเชี่ยวชาญความชำนาญ ทักษะคิด และพฤติกรรม ในลักษณะที่มีผลให้บุคคลเกิดการตัดสินใจทางการเงินที่ดี และในที่สุดจะช่วยส่งผลให้บุคคลมีสุขภาพทางการเงินที่ดี

3.3 โครงสร้างการวัดทักษะทางการเงิน

การวัดทักษะทางการเงินตามแบบของ OECD แบ่งโครงสร้างการวัดเป็น 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ทางการเงิน ด้านพฤติกรรมทางการเงิน และด้านทัศนคติทางการเงิน แต่ละด้านมีคะแนนสูงสุด 8 คะแนน 9 คะแนน และ 5 คะแนน ตามลำดับ และทั้ง 3 ด้านรวมกันเป็นคะแนนทักษะทางการเงิน ซึ่งมีคะแนนเต็ม 22 คะแนน องค์ประกอบแต่ละด้านมีคำถามย่อยซึ่งเป็นปัจจัยที่จะส่งผลต่อทักษะทางการเงินของบุคคล อย่างไรก็ตาม เนื่องจากข้อจำกัดด้านจำนวนคำถาม ทำให้การสำรวจของ ธพท. ในครั้งนี้ไม่สามารถบรรจุคำถามได้ครบทุกข้อ ดังเช่นโครงการสำรวจของ OECD โดยด้านความรู้ทางการเงินและทัศนคติทางการเงิน การสำรวจของ ธพท. มีคำถามน้อยกว่าจำนวน 3 และ 2 ข้อ ตามลำดับ ขณะเดียวกัน ธพท. ก็มีคำถามด้านความรู้ทางการเงินที่สอบถามแตกต่างจาก OECD จำนวน 2 ข้อ คือ การสอบถามเกี่ยวกับเครดิตบูโร และนโยบายคุ้มครองเงินฝาก ซึ่งเป็นความรู้ที่มีความสำคัญต่อคนไทย โครงสร้างการวัดทักษะทางการเงินและคำถามในแบบสอบถามที่ ธพท. ใช้ในการสำรวจครั้งนี้แสดงตามแผนภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2: โครงสร้างการวัดทักษะทางการเงินและคำถามในแบบสอบถาม

ตัวเลขในวงเล็บคือ คะแนนต่ำสุด และคะแนนสูงสุด

^{2/} 'Measuring Financial literacy: Questionnaire and Guidance Notes for Conducting and Internationally Comparable Survey of Financial Literacy', INFE International Network on Financial Education, OECD

4. กรอบการศึกษาและการวิเคราะห์ผล

รายงานฉบับนี้มีกรอบการศึกษาและการวิเคราะห์ผลที่อิงจากผลการสำรวจ พร้อมกับสอดแทรกข้อมูลที่เกี่ยวข้องประกอบ และนำเสนอในลักษณะของการตอบโจทย์ที่เกี่ยวกับทักษะทางการเงินที่อยู่ในความสนใจ เพื่อให้ผู้อ่านและผู้กำหนดนโยบาย รวมถึงหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเห็นภาพที่ชัดเจนขึ้น การศึกษาแบ่งเป็น 2 ระดับ คือ 1) ทักษะทางการเงินและองค์ประกอบของภาพรวมระดับประเทศ และ 2) ทักษะทางการเงินและองค์ประกอบของระดับภาคและจังหวัด

สำหรับการรายงานผลการศึกษาและการวิเคราะห์ผลมีลำดับการนำเสนอ ดังนี้

- ส่วนที่ 5 การจำแนกกลุ่มตัวอย่างเพื่อการวิเคราะห์
- ส่วนที่ 6 ทักษะทางการเงินและองค์ประกอบของภาพรวมระดับประเทศ
 - ส่วนที่ 6.1: ศึกษาและวัดระดับทักษะทางการเงินของคนไทย เปรียบเทียบคะแนนทักษะทางการเงินของคนไทยกับต่างประเทศ และองค์ประกอบคะแนนทักษะทางการเงินที่เป็นจุดอ่อนของคนไทย
 - ส่วนที่ 6.2: ศึกษาและสำรวจสถานภาพของกลุ่มคนที่มีทักษะทางการเงินต่ำกว่ากลุ่มอื่น ๆ
 - ส่วนที่ 6.3: ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ทางการเงิน พฤติกรรมทางการเงิน และทัศนคติทางการเงิน
 - ส่วนที่ 6.4: ศึกษาและสำรวจในแต่ละองค์ประกอบของคะแนนทักษะทางการเงินที่คนไทยด้อย เปรียบเทียบผลสำรวจความรู้ทางการเงินในปี 2556 เทียบกับการสำรวจในปี 2553 และเปรียบเทียบผลสำรวจองค์ประกอบย่อยด้านความรู้ทางการเงินของคนไทยกับต่างประเทศ
- ส่วนที่ 7 ทักษะทางการเงินและองค์ประกอบระดับภาคและจังหวัด
 - ส่วนที่ 7.1: ศึกษาและวัดระดับทักษะทางการเงินของคนแต่ละภาค
 - ส่วนที่ 7.2: ศึกษาและสำรวจจังหวัดที่มีคะแนนทักษะทางการเงินต่ำกว่าจังหวัดอื่น ๆ
- ส่วนที่ 8 การสำรวจประเด็นอื่น ๆ (การคุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงินและช่องทางการรับรู้ข้อมูลข่าวสารบริการทางการเงิน)
- ส่วนที่ 9 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

5. การจำแนกกลุ่มตัวอย่างเพื่อการวิเคราะห์

กลุ่มตัวอย่างในการประมวลผลมีทั้งสิ้น 10,627 ราย การจำแนกกลุ่มตัวอย่างเพื่อการวิเคราะห์และรายงานผลการสำรวจได้จำแนกตามสถานภาพและภูมิภาคออกเป็น 6 ด้าน คือ เพศ ช่วงอายุ ระดับการศึกษาสูงสุด ระดับรายได้ อาชีพ และภาค ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่จำแนกตามเพศและช่วงอายุ มีสัดส่วนในแต่ละสถานภาพกระจายตัวตามโครงสร้างของประชากรไทย และกลุ่มตัวอย่างที่จำแนกตามภาค มีการกระจายตัวตามภูมิภาคที่บุคคลอาศัยอยู่ สำหรับสถานภาพระดับการศึกษาสูงสุด ระดับรายได้ และอาชีพ ได้จำแนกเพื่อให้ความสามารถวิเคราะห์ความแตกต่างของสถานภาพส่งผลกับทักษะทางการเงินของบุคคล การจำแนกกลุ่มตัวอย่างตามสถานภาพและภูมิภาคทั้ง 6 ด้าน มีประเด็นสำคัญดังรายละเอียดด้านล่าง ส่วนข้อมูลจำนวนและสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสถานภาพและภูมิภาคแสดงในตารางที่ 1

1. เพศ

- แบ่งเป็นชายร้อยละ 38.5 และหญิงร้อยละ 61.5

2. ช่วงอายุ

- ช่วงอายุต่ำสุดที่เลือกสำรวจมีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป เนื่องจากผู้มีอายุ 15 - 19 ปี เป็นตัวแทนกลุ่มตัวอย่างเด็กและเยาวชนที่ถือว่าสามารถตัดสินใจทางการเงินได้ด้วยตัวเอง และช่วงอายุสูงสุดที่เลือกสำรวจมีอายุไม่เกิน 89 ปี เนื่องจากผู้ที่มีกลุ่มอายุตั้งแต่ 90 ปีขึ้นไป อาจไม่ได้ตัดสินใจใช้บริการทางการเงินด้วยตัวเอง และอาจไม่พร้อมที่จะตอบแบบสอบถามได้อย่างมีคุณภาพ
- แบ่งออกเป็น 8 ช่วงอายุ คือ ช่วงอายุ 15 - 19 ปี 20 - 29 ปี 30 - 39 ปี 40 - 49 ปี 50 - 59 ปี 60 - 69 ปี 70 - 79 ปี และ 80 - 89 ปี โดยช่วงอายุ 40 - 49 ปี มีสัดส่วนสูงที่สุดร้อยละ 24.8 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด รองลงมา คือ ช่วงอายุ 50 - 59 ปี มีสัดส่วนร้อยละ 23.5

3. ระดับการศึกษาสูงสุด

- แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มีการศึกษาสูงสุดต่ำกว่าระดับมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า กลุ่มที่มีการศึกษาสูงสุดสำเร็จระดับมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า และกลุ่มที่มีการศึกษาสูงสุดสูงกว่าระดับมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า ซึ่งในรายงานฉบับนี้เรียกแต่ละกลุ่มเป็นดังนี้ ต่ำกว่าระดับมัธยมศึกษา สำเร็จระดับมัธยมศึกษา และสูงกว่าระดับมัธยมศึกษา ตามลำดับ
- กลุ่มต่ำกว่าระดับมัศึกษามีสัดส่วนสูงที่สุด ที่ร้อยละ 70.2 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด รองลงมาคือกลุ่มสูงกว่าระดับมัศึกษามีสัดส่วนร้อยละ 17.8 และกลุ่มสำเร็จระดับมัศึกษามีสัดส่วนร้อยละ 12.0

ตารางที่ 1: จำนวนและสัดส่วนของตัวอย่างจำแนกตามสถานภาพและภูมิภาค

สถานภาพ/ภูมิภาค		จำนวน	%
	จำนวนตัวอย่าง (N)	10,627	100
เพศ	ชาย	4,089	38.5
	หญิง	6,538	61.5
ช่วงอายุ	15 - 19 ปี	168	1.6
	20 - 29 ปี	988	9.3
	30 - 39 ปี	1,729	16.3
	40 - 49 ปี	2,635	24.8
	50 - 59 ปี	2,501	23.5
	60 - 69 ปี	1,570	14.8
	70 - 79 ปี	807	7.6
	80 - 89 ปี	229	2.2
ระดับการศึกษาสูงสุด	ต่ำกว่ามัธยมศึกษา	7,461	70.2
	สำเร็จมัธยมศึกษา	1,273	12.0
	สูงกว่ามัธยมศึกษา	1,893	17.8
ระดับรายได้	ต่ำ	3,537	33.3
	ปานกลาง	3,545	33.4
	สูง	3,545	33.4
ภาค	กรุงเทพมหานคร	606	5.7
	กลาง (รวมปริมณฑล ตะวันออก และตะวันตก)	3,075	28.9
	เหนือ	2,595	24.4
	ตะวันออกเฉียงเหนือ	2,820	26.5
	ใต้	1,531	14.4
	จำนวนตัวอย่าง (N)	8,991	100
อาชีพ	นายจ้าง	351	3.9
	ธุรกิจส่วนตัว ไม่มีลูกจ้าง	3,448	38.3
	ช่วยธุรกิจในครัวเรือน	974	10.8
	ลูกจ้างรัฐบาล	938	10.4
	ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ	49	0.5
	ลูกจ้างเอกชน	2,266	25.2
	แม่บ้าน/ทำงานบ้าน	965	10.7

ที่มา: สํารวจโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ คํานวนโดยธนาคารแห่งประเทศไทย

4. ระดับรายได้

- แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มระดับรายได้ คือ ต่ำ ปานกลาง และสูง โดยเรียงลำดับระดับรายได้ต่อเดือน ทั้งสิ้นของกลุ่มตัวอย่างจากต่ำสุดไปสูงสุด และกำหนดให้แต่ละกลุ่มระดับรายได้มีกลุ่มตัวอย่างในสัดส่วนเท่า ๆ กัน คือ ประมาณร้อยละ 33.3
- แต่ละกลุ่มรายได้มีรายได้เฉลี่ย รายได้ต่ำสุด และรายได้สูงสุด แสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2: รายได้เฉลี่ย รายได้ต่ำสุด และรายได้สูงสุดของแต่ละกลุ่มรายได้

หน่วย: บาท/เดือน

กลุ่ม	รายได้เฉลี่ย	รายได้ต่ำสุด	รายได้สูงสุด
รายได้ต่ำ	7,844	-139,229*	12,480
รายได้ปานกลาง	17,895	12,484	24,808
รายได้สูง	52,264	24,810	934,924

หมายเหตุ: *รายได้ติดลบ เนื่องจากตัวอย่างเป็นผู้ประกอบธุรกิจ จึงมีบางเดือนที่ขาดทุนจากการประกอบธุรกิจ

ที่มา: สํารวจโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ คํานวณโดยธนาคารแห่งประเทศไทย

5. อาชีพ

- กลุ่มตัวอย่างของสถานภาพอาชีพมีจำนวนทั้งสิ้น 8,991 ตัวอย่าง โดยสถานภาพการทำงานที่ไม่นำมาประมวลผลเนื่องจากสามารถอธิบายหรือวิเคราะห์ผลได้ด้วยสถานภาพอื่น เช่น กลุ่มสถานภาพการทำงานเด็ก / คนชรา และผู้เกษียณอายุ สามารถอธิบายหรือวิเคราะห์ผลด้วยสถานภาพช่วงอายุ 15 – 19 ปี และช่วงอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป
- แบ่งออกเป็น 7 กลุ่มอาชีพ โดยกลุ่มอาชีพทำธุรกิจส่วนตัว (ไม่มีลูกจ้าง) มีสัดส่วนสูงที่สุดที่ร้อยละ 38.3 รองลงมา คือ อาชีพลูกจ้างเอกชน ร้อยละ 25.2

6. ภาค

- แบ่งออกเป็น 5 ภูมิภาค ครอบคลุม 77 จังหวัดทั่วประเทศ โดยสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่าง ทั้ง 5 ภูมิภาค มีดังนี้ กรุงเทพมหานคร ร้อยละ 5.7 ภาคกลาง (รวมปริมณฑล ตะวันออก และ ตะวันตก) ร้อยละ 28.9 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 26.5 ภาคเหนือ ร้อยละ 24.4 และภาคใต้ ร้อยละ 14.4

6. ผลการสำรวจทักษะทางการเงินและองค์ประกอบของภาพรวมระดับประเทศ

6.1 ระดับคะแนนทักษะทางการเงินเฉลี่ยของคนไทย

- คนไทยมีคะแนนทักษะทางการเงินเฉลี่ย 12.9 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 58.5 จากคะแนนเต็ม 22 คะแนน ต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยของ 14 ประเทศที่ร่วมโครงการสำรวจของ OECD ซึ่งอยู่ที่ร้อยละ 62.3
- เมื่อเปรียบเทียบกับคะแนนองค์ประกอบทั้ง 3 ด้าน คนไทยด้อยด้านความรู้ทางการเงิน โดยมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 46.8 ไม่ถึงครึ่งหนึ่งของคะแนนเต็ม (8 คะแนน) และมีคนไทยมากกว่าร้อยละ 30 ที่มีคะแนนความรู้ทางการเงินอยู่ในเกณฑ์ต่ำ ขณะที่คะแนนเฉลี่ยด้านพฤติกรรมทางการเงินและทัศนคติทางการเงิน สูงกว่าร้อยละ 60

- ระดับคะแนนทักษะทางการเงินเฉลี่ยของคนไทย ภาพรวมคะแนนเฉลี่ยของคนไทยทั้งประเทศสามารถสะท้อนได้จากค่า Mean ของตัวอย่าง (ตารางที่ 3) พบว่า คนไทยมีคะแนนทักษะทางการเงินเฉลี่ย 12.9 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 58.5 ของคะแนนเต็ม นอกจากนี้ เมื่อเทียบกับคะแนนเฉลี่ยของ 14 ประเทศที่ร่วมโครงการสำรวจทักษะทางการเงินกับ OECD^{3/} ซึ่งมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 13.7 คะแนน หรือคิดเป็นร้อยละ 62.3 คะแนนเฉลี่ยของคนไทย ต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ย 14 ประเทศร้อยละ 3.8

ตารางที่ 3: ค่าเฉลี่ยของคะแนนทักษะทางการเงิน คะแนนความรู้ทางการเงิน คะแนนพฤติกรรมทางการเงิน และคะแนนทัศนคติทางการเงินของคนไทย

Mean	คะแนนเฉลี่ย	% ต่อคะแนนเต็ม	คะแนนต่ำสุด	คะแนนสูงสุด / คะแนนเต็ม
ทักษะทางการเงิน	12.9	58.5	1	22
1) ความรู้ทางการเงิน	3.7	46.8	0	8
2) พฤติกรรมทางการเงิน	5.9	65.6	0	9
3) ทัศนคติทางการเงิน	3.2	64.5	1	5

ที่มา: สำรวจโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ คำนวณโดยธนาคารแห่งประเทศไทย

^{3/} ประเทศที่เข้าร่วมโครงการสำรวจกับ OECD ประกอบด้วย ประเทศอัลบาเนีย อาร์เมเนีย เซอร์เบีย บัลแกเรีย เอสโตเนีย เยอรมัน ฮังการี ไอร์แลนด์ มาเลเซีย นอร์เวย์ เปรู โปแลนด์ อัฟริกาใต้ สหราชอาณาจักร และหมู่เกาะบริติชเวอร์จิน

- ระดับคะแนนเฉลี่ยขององค์ประกอบทักษะทางการเงิน ซึ่งประกอบด้วย คะแนนเฉลี่ยด้านความรู้ทางการเงิน พฤติกรรมทางการเงิน และทัศนคติทางการเงิน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนความรู้ฯ เฉลี่ยเพียง 3.7 คะแนน จากคะแนนเต็ม 8 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 46.8 ไม่ถึงครึ่งหนึ่งของคะแนนเต็ม โดยความรู้ทางการเงินที่คนไทยจำนวนมากยังไม่เข้าใจอย่างถ่องแท้เป็นคำถามเกี่ยวกับการคำนวณดอกเบี้ยทบต้น นโยบายคุ้มครองเงินฝาก และมูลค่าของเงินตามกาลเวลา (รายละเอียดปรากฏในส่วนที่ 6.4.1) อย่างไรก็ตาม คนไทยมีคะแนนเฉลี่ยด้านพฤติกรรมฯ และทัศนคติฯ ค่อนข้างดีที่ 5.9 และ 3.2 คะแนน ตามลำดับ ซึ่งสูงกว่าร้อยละ 60 เมื่อเทียบกับคะแนนเต็ม

- คะแนนของคนไทยอยู่ในเกณฑ์ต่ำ ปานกลาง หรือสูง หากพิจารณาแบ่งคะแนนทักษะทางการเงินและองค์ประกอบทั้ง 3 ด้านออกเป็นเกณฑ์ต่ำ ปานกลาง และสูง (ตารางที่ 4) ผลสำรวจแสดงในตารางที่ 5 ชี้ว่าคนไทยส่วนใหญ่ร้อยละ 71.0 มีคะแนนทักษะทางการเงินอยู่ในระดับปานกลาง และร้อยละ 62.1 มีคะแนนพฤติกรรมทางการเงินอยู่ในระดับสูง

ตารางที่ 4: เกณฑ์คะแนนต่ำ ปานกลาง สูง

	คะแนนต่ำ	คะแนนปานกลาง	คะแนนสูง
ทักษะทางการเงิน	≤6.5	6.5 - 15.5	≥15.5
1) ความรู้ทางการเงิน	≤2.5	2.5 - 5.5	≥5.5
2) พฤติกรรมทางการเงิน	≤2	3 - 5	≥6
3) ทัศนคติทางการเงิน	≤2	3	≥4

ที่มา: OECD และ ธนาคารแห่งประเทศไทย

ทั้งนี้ ผลสำรวจในตารางที่ 5 สามารถสะท้อนให้เห็นว่า คนไทยอ่อนด้านใดเมื่อเปรียบเทียบกับองค์ประกอบทั้ง 3 ด้าน โดยพบว่า แม้ว่าคนไทยเกือบร้อยละ 40 มีคะแนนความรู้ทางการเงินในระดับปานกลาง และคนไทยประมาณครึ่งหนึ่งมีคะแนนทัศนคติทางการเงินในระดับสูง แต่ผลสำรวจดังกล่าวชี้ว่า ยังมีคนไทยอีกมากกว่าร้อยละ 30 ที่อ่อนด้านความรู้ทางการเงินและทัศนคติทางการเงิน เนื่องจากมีคะแนนความรู้ฯ และคะแนนทัศนคติฯ อยู่ในเกณฑ์ต่ำ ทั้งนี้ ด้านทัศนคติฯ เมื่ออิงจากผลสำรวจอาจสะท้อนภาพได้ไม่ชัดเจนนัก เนื่องจากข้อจำกัดที่มีคำถามเพียงข้อเดียวตามที่ได้กล่าวไว้ในช่วงต้นของรายงานฯ

ตารางที่ 5: สัดส่วนของผู้ที่ได้คะแนนทักษะทางการเงิน คะแนนความรู้ทางการเงิน คะแนนพฤติกรรมการเงิน และคะแนนทัศนคติทางการเงิน ตามเกณฑ์ต่ำ ปานกลาง และสูง

สัดส่วน	% คะแนนต่ำ (≤6.5, 2.5, 2, 2)	% คะแนน ปานกลาง	% คะแนนสูง (≥15.5, 5.5, 6, 4)
ทักษะทางการเงิน	3.5	71.0	25.5
1) ความรู้ทางการเงิน	33.0	39.3	27.7
2) พฤติกรรมทางการเงิน	4.7	33.2	62.1
3) ทัศนคติทางการเงิน	31.1	18.4	50.5

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ เกณฑ์คะแนนในแต่ละด้านของคะแนนทักษะทางการเงิน ความรู้ทางการเงิน พฤติกรรมทางการเงิน และทัศนคติทางการเงิน ตามลำดับ

ที่มา: สำรวจโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ คำนวณโดยธนาคารแห่งประเทศไทย

6.2 สถานภาพของคนที่มีทักษะทางการเงินต่ำกว่าคนกลุ่มอื่น ๆ

- สถานภาพของบุคคลมีความสัมพันธ์ต่อคะแนนทักษะทางการเงิน โดยระดับการศึกษาและรายได้ที่สูง รวมทั้งการมีอาชีพที่มีรายได้สูงส่งผลให้มีคะแนนทักษะทางการเงินสูงกว่าคนกลุ่มอื่น ในทางกลับกัน ระดับการศึกษาและรายได้ที่ต่ำ รวมทั้งการมีอาชีพที่มีรายได้ต่ำ ส่งผลให้มีคะแนนต่ำกว่ากลุ่มอื่น ๆ

ผลการสำรวจส่วนนี้แบ่งการพิจารณาออกเป็น 3 ด้าน คือ (1) การพิจารณาด้วยคะแนนสูง – ต่ำ (High-low) (2) การพิจารณาด้วยคะแนนเฉลี่ย Mean และ (3) การพิจารณาด้วย Regression

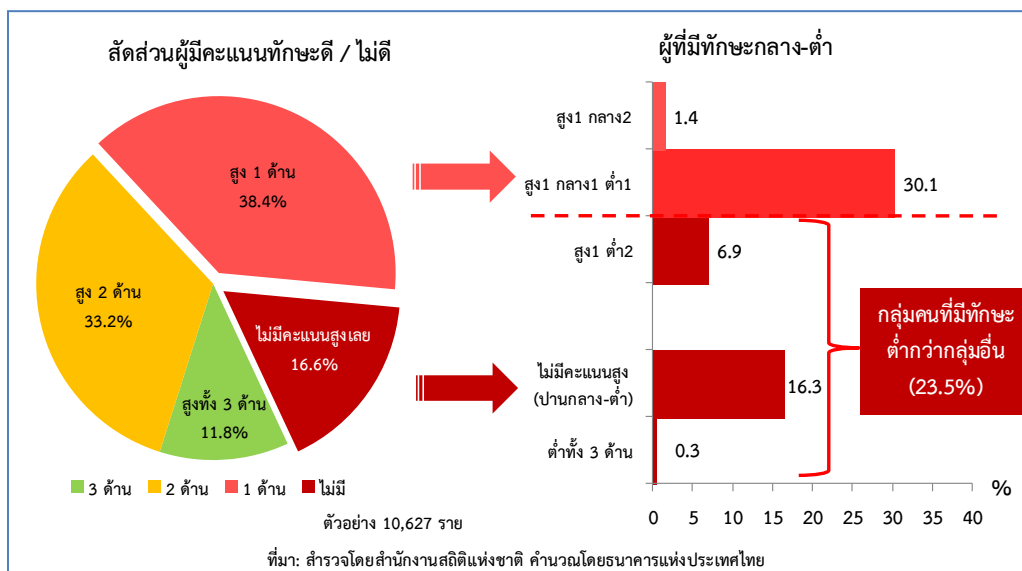
(1) การพิจารณาด้วยคะแนนสูง – ต่ำ (High-low) เพื่อสำรวจคนไทยที่มีทักษะทางการเงินต่ำกว่าคนกลุ่มอื่นมีสัดส่วนมากน้อยอย่างไร และมีสถานภาพอย่างไร

- เมื่อพิจารณาจากคะแนนสูง - ต่ำ (High - low) เพื่อสำรวจสัดส่วนคนไทยที่มีทักษะทางการเงินดี / ไม่ดี ทั้งนี้ รายงานฉบับนี้นิยาม “ผู้มีทักษะทางการเงินดี” หมายถึง ผู้มีคะแนนองค์ประกอบ (ความรู้ฯ พฤติกรรมฯ และทัศนคติฯ) ในเกณฑ์สูงครบทั้ง 3 ด้าน โดยเห็นว่า บุคคลที่มีลักษณะดังกล่าวมีโอกาสประสบปัญหาการใช้บริการทางการเงินน้อยกว่าคนกลุ่มอื่น ๆ หรือหากประสบปัญหาทางการเงิน จะสามารถใช้ทักษะด้านใดด้านหนึ่งหรือทั้งสามด้านร่วมกันแก้ไขปัญหาได้ นอกจากนี้ ยังสามารถใช้ประโยชน์จากการมีทักษะทั้งสามด้านช่วยให้การใช้บริการทางการเงินเป็นไปอย่างราบรื่น รวมทั้งบางส่วนของกลุ่มนี้สามารถที่จะใช้ประโยชน์จากทักษะที่มีซึ่งเป็นทรัพยากรส่วนบุคคลให้งอกเงยมากยิ่งขึ้นและเกิดประโยชน์สูงสุด โดยผลสำรวจ (แผนภาพที่ 3) พบว่า ผู้ได้คะแนนในเกณฑ์สูงครบทั้ง 3 ด้าน มีสัดส่วนร้อยละ 11.8 ของกลุ่มตัวอย่าง ถือได้ว่าคนไทยที่มีทักษะทางการเงินสูงมีจำนวนค่อนข้างน่าพอใจ

ในทางกลับกัน “ผู้มีทักษะทางการเงินต่ำ” คือ ผู้ที่ไม่มีคะแนนองค์ประกอบด้านใดด้านหนึ่งในเกณฑ์สูงเลย หรือมีคะแนนองค์ประกอบในเกณฑ์ต่ำหลายด้าน บุคคลเหล่านี้มีโอกาสที่จะประสบปัญหาทางการเงิน

มากกว่ากลุ่มอื่น ๆ เนื่องจากเงินถือเป็นสิ่งจำเป็นของทุกคนและบริการทางการเงินที่เข้ามาเกี่ยวข้องในชีวิตประจำวันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ อาจสร้างปัญหาและกลายเป็นอุปสรรคให้บุคคลกลุ่มนี้ได้มากกว่ากลุ่มอื่น ๆ ผู้มีทักษะทางการเงินต่ำดังที่กล่าวจัดเป็นกลุ่มคนที่ควรได้รับการดูแลจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเป็นอันดับต้น ๆ ซึ่งผลสำรวจพบว่า ผู้ที่ไม่มีคะแนนประกอบด้านใดด้านหนึ่งในเกณฑ์สูงเลยมีสัดส่วนร้อยละ 16.6 ของกลุ่มตัวอย่าง และผู้มีคะแนนประกอบในเกณฑ์ต่ำ 2 ด้าน คะแนนสูง 1 ด้าน^{4/} มีสัดส่วนร้อยละ 6.9 โดยรวมแล้วถือว่าทั้งสองกลุ่มมีทักษะทางการเงินต่ำกว่ากลุ่มอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 23.5 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ดังแท่งกราฟสีแดงเข้มที่แสดงในแผนภาพที่ 3

แผนภาพที่ 3: สัดส่วนของผู้ได้คะแนนทักษะดี / ไม่ดี

- การพิจารณาสถานภาพของผู้มีคะแนนประกอบทักษะฯ ต่ำกว่ากลุ่มอื่น ๆ พบว่า เป็นผู้มีสถานภาพช่วงอายุ 15 – 19 ปี และ 60 – 89 ปี มีระดับการศึกษาต่ำ รายได้ปานกลางถึงต่ำ ประกอบอาชีพ ธุรกิจส่วนตัวแบบไม่มีลูกจ้าง ช่วยธุรกิจในครัวเรือน ลูกจ้างเอกชน และแม่บ้าน (ตารางที่ 6)

^{4/} ผู้มีคะแนนประกอบต่ำอยู่หลายด้าน ซึ่งมีโอกาสที่จะประสบปัญหาทางการเงินไม่แตกต่างจากผู้ไม่มีคะแนนประกอบด้านใดด้านหนึ่งในเกณฑ์สูงเลย

ตารางที่ 6: จำนวนและสัดส่วนของผู้มีคะแนนองค์ประกอบทักษะทางการเงินต่ำกว่ากลุ่มอื่น
จำแนกตามสถานภาพ

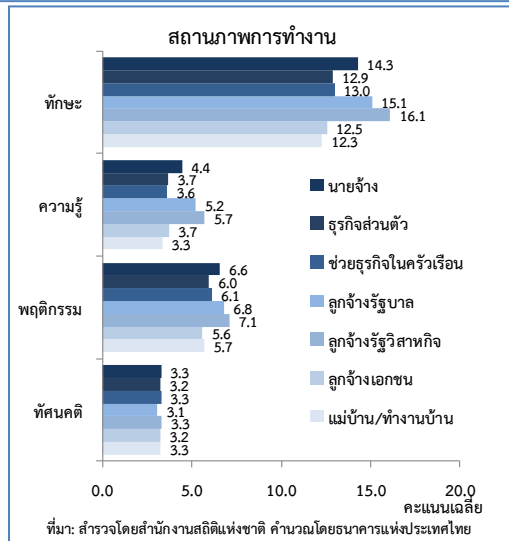
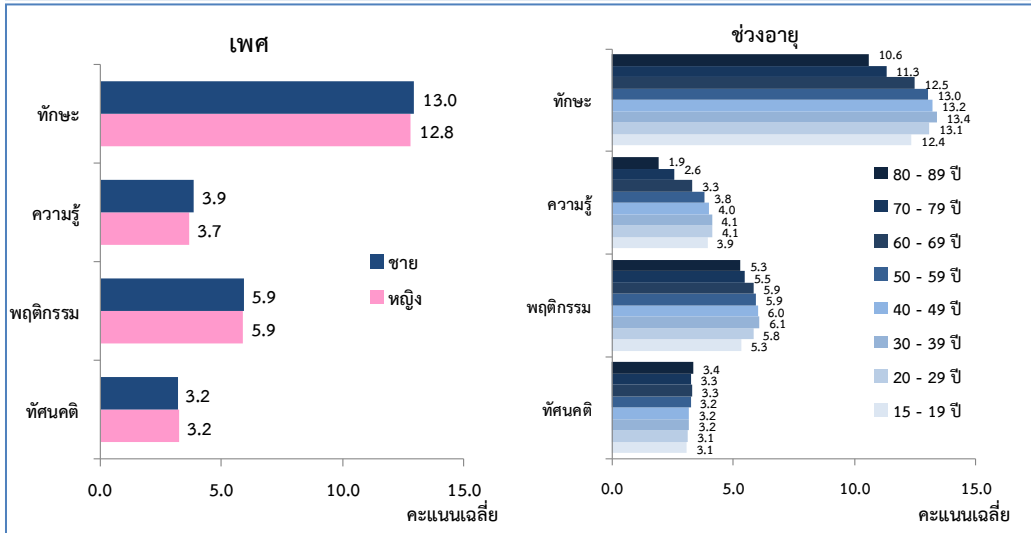
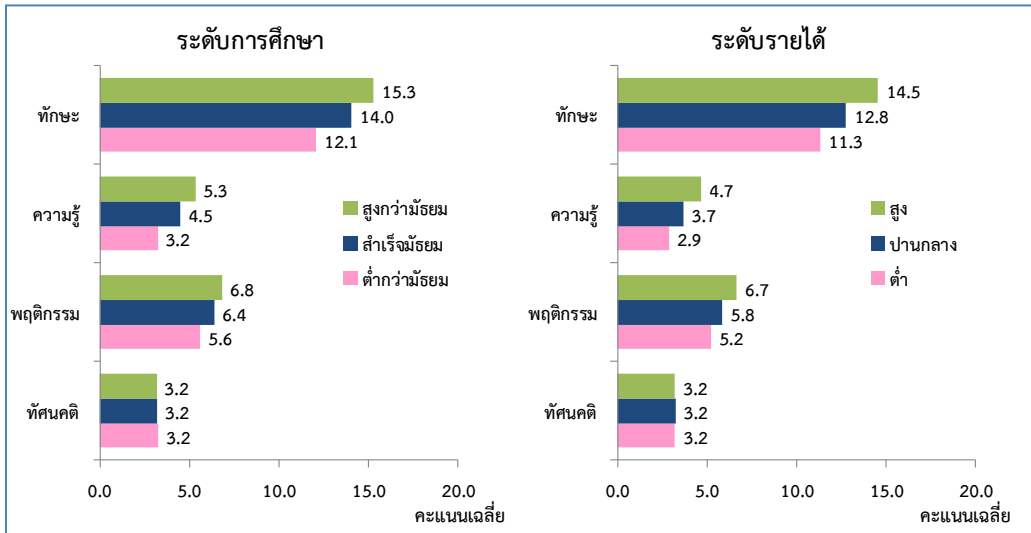
	ผู้มีคะแนนองค์ประกอบทักษะฯ ต่ำกว่ากลุ่มอื่น*	
เทียบกับตัวอย่างทั้งหมด 10,627 ราย	จำนวน 2,493 ราย	สัดส่วน 23.5%
ช่วงอายุ		
- 15 - 19 ปี	168	29.2%
- 60 - 69 ปี	381	24.3%
- 70 - 79 ปี	290	35.9%
- 80 - 89 ปี	84	36.7%
ระดับการศึกษา		
- ต่ำกว่ามัธยม	2,154	28.9%
ระดับรายได้		
- ต่ำ	1,235	34.9%
- ปานกลาง	834	23.5%
อาชีพ		
- ทำธุรกิจส่วนตัว ไม่มีลูกจ้าง	780	22.6%
- ช่วยธุรกิจในครัวเรือน ไม่ได้รับค่าจ้าง	216	22.2%
- ลูกจ้างเอกชน	596	26.3%
- แม่บ้าน	262	27.2%

หมายเหตุ: * สัดส่วนผู้มีคะแนนองค์ประกอบทักษะฯ ต่ำ เป็นสัดส่วนที่เทียบกับจำนวนตัวอย่างทั้งหมดของสถานภาพย่อยนั้น ๆ และแสดงเฉพาะสถานภาพย่อยที่มีสัดส่วนสูง
ที่มา: สำรวจโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ คำนวณโดยธนาคารแห่งประเทศไทย

(2) การพิจารณาด้วยคะแนนเฉลี่ย Mean เพื่อสำรวจสถานภาพที่มีผลต่อคะแนนทักษะทางการเงิน

- การศึกษาสถานภาพของกลุ่มตัวอย่างมีความสัมพันธ์กับคะแนนของกลุ่มตัวอย่างหรือไม่ อย่างไร โดยศึกษาจากคะแนนเฉลี่ย Mean ที่พิจารณาจำแนกตามสถานภาพ คือ เพศ ช่วงอายุ ระดับการศึกษา ระดับรายได้ และอาชีพ ในแต่ละสถานภาพปรากฏผลการศึกษา (แผนภาพที่ 4) ที่สำคัญดังนี้ **เพศ** เพศชายมีคะแนนทักษะทางการเงินและความรู้ทางการเงินสูงกว่าเพศหญิง **ช่วงอายุ** ช่วงอายุ 20 – 59 ปี มีคะแนนทักษะ ความรู้ และพฤติกรรมทางการเงินสูงกว่าช่วงอายุอื่น ๆ **ระดับการศึกษาและรายได้** ระดับการศึกษาและรายได้ที่แตกต่างกันมีผลต่อคะแนนทักษะ ความรู้ และพฤติกรรมทางการเงินที่ค่อนข้างชัดเจนกว่าสถานภาพอื่น ๆ **อาชีพ** ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ ลูกจ้างรัฐบาล และนายจ้างมีคะแนนทักษะ ความรู้ และพฤติกรรมทางการเงินสูงกว่าอาชีพอื่น ๆ ขณะที่อาชีพธุรกิจส่วนตัว ช่วยธุรกิจครัวเรือน ลูกจ้างเอกชน และแม่บ้านมีคะแนนต่ำกว่ากลุ่มอื่น โดยแม่บ้านมีคะแนนต่ำสุด ทั้งนี้ คะแนนด้านทัศนคติทางการเงินไม่ได้แสดงความสัมพันธ์กับสถานภาพของบุคคล ซึ่งอาจเป็นผลของการมีข้อจำกัดด้านจำนวนคำถามที่มีอยู่เพียงข้อเดียวดังที่ได้กล่าวไว้แล้ว

แผนภาพที่ 4: คะแนนเฉลี่ยของทักษะทางการเงิน ความรู้ทางการเงิน พฤติกรรมทางการเงิน และทัศนคติทางการเงิน จำแนกตามสถานภาพ

(3) การพิจารณาด้วย Regression เพื่อสำรวจสถานภาพที่มีผลต่อคะแนนทักษะทางการเงิน

- สำหรับการศึกษความสัมพันธ์ของสถานภาพของกลุ่มตัวอย่างต่อคะแนนทักษะทางการเงินด้วยวิธี Regression ปรากฏว่า ผลของ Regression ช่วยสนับสนุนผลของสถานภาพที่พิจารณาจากคะแนน High - low และ Mean ให้ชัดเจนมากขึ้น โดย Regression ตามตารางที่ 7 แสดงผลของสถานภาพต่อคะแนนทักษะทางการเงิน 2 ประการ คือ

3.1) ผลของสถานภาพต่าง ๆ ต่อทิศทางคะแนนทักษะทางการเงิน โดยช่วงอายุ 15-69 ปี ระดับการศึกษา ระดับรายได้ และอาชีพที่มีรายได้ค่อนข้างสูง จะทำให้คะแนนทักษะทางการเงินเพิ่มขึ้น ขณะที่ช่วงอายุที่สูงขึ้น (ตั้งแต่ 70 ปีขึ้นไป) ระดับการศึกษา รายได้ และอาชีพที่มีรายได้ค่อนข้างต่ำ จะทำให้คะแนนทักษะทางการเงินลดลง

ตารางที่ 7: Regression แสดงผลและทิศทางความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆ ที่มีต่อคะแนนทักษะทางการเงิน^{1/}

เพศ	ช่วงอายุ	การศึกษา	รายได้	อาชีพ
-	15 - 19 ปี (+)	ต่ำกว่ามัธยม (-)	ต่ำ (-)	นายจ้าง (+)
	30 - 39 ปี (+)	สูงกว่ามัธยม (+)	สูง (+)	ธุรกิจส่วนตัว (+)
	40 - 49 ปี (+)			ช่วยธุรกิจในครัวเรือน (+)
	50 - 59 ปี (+)			ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ (+)
	60 - 69 ปี (+)			ลูกจ้างเอกชน (-)
	70 - 79 ปี (-)			แม่บ้าน/ทำงานบ้าน (-)
	80 - 89 ปี (-)			

หมายเหตุ: 1/ คะแนนทักษะทางการเงินขึ้นอยู่กับตัวแปรอิสระต่าง ๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

- เครื่องหมาย (+) และ (-) แสดงทิศทางความสัมพันธ์เพิ่มขึ้น หรือลดลง เมื่อเทียบกับทักษะทางการเงิน

- เกณฑ์ที่ใช้เปรียบเทียบในแต่ละตัวแปรอิสระ คือ ช่วงอายุ 20 - 29 ปี การศึกษาระดับสำเร็จมัธยมศึกษา

รายได้ระดับปานกลาง และอาชีพลูกจ้างรัฐบาล

ที่มา: สำรวจโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ คำนวณโดยธนาคารแห่งประเทศไทย

3.2) ผล (อิทธิพล) ของสถานภาพต่าง ๆ ต่อระดับคะแนนทักษะทางการเงิน

- ระดับรายได้และระดับการศึกษามีผลต่อคะแนนทักษะทางการเงินมากที่สุด กล่าวคือ ระดับรายได้ที่สูงจะมีผลให้คะแนนทักษะทางการเงินเพิ่มสูงขึ้น โดยมีขนาดการเพิ่มมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับสถานภาพอื่น ๆ ขณะที่ระดับการศึกษาที่ต่ำจะมีผลให้คะแนนทักษะทางการเงินลดลง โดยมีขนาดการลดลงมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับสถานภาพอื่น ๆ
- ระดับรายได้และการศึกษาที่สูง รวมทั้งการมีอาชีพที่มีรายได้สูง (รัฐวิสาหกิจ นายจ้าง) มีผลให้คะแนนทักษะทางการเงินเพิ่มขึ้นสูงกว่าสถานภาพอื่น ๆ ขณะที่ระดับรายได้ การศึกษา และอาชีพที่มีรายได้ต่ำ (แม่บ้าน ลูกจ้างเอกชน) มีผลให้คะแนนทักษะทางการเงินลดต่ำลงมากกว่าสถานภาพอื่น ๆ

6.3 ความสัมพันธ์ของคะแนนความรู้ พฤติกรรม และทัศนคติทางการเงิน

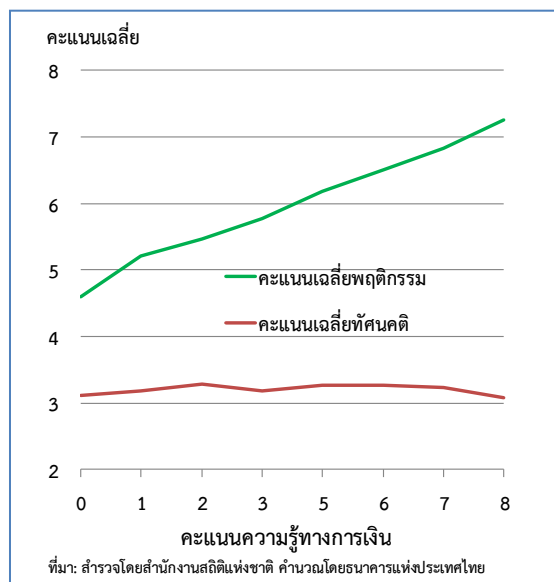
- ผลของความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ทางการเงินและพฤติกรรม สะท้อนว่า การให้ความรู้ทางการเงินจะช่วยปรับให้บุคคลมีพฤติกรรมทางการเงินที่ดีขึ้น

การศึกษาความสัมพันธ์ของคะแนนความรู้ พฤติกรรม และทัศนคติทางการเงินด้วยกราฟเส้นแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 2 ตัวแปร เป็นวิธีการศึกษาที่ไม่ซับซ้อนแต่เป็นวิธีที่นิยมใช้วิธีหนึ่ง เนื่องจากสามารถเห็นผลการศึกษาที่ชัดเจน โดยผลการศึกษา (แผนภาพที่ 5) พบว่า **คะแนนความรู้ทางการเงินและคะแนนพฤติกรรมทางการเงินมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน** กล่าวคือ หากคะแนนความรู้ทางการเงินต่ำ คะแนนพฤติกรรมทางการเงินก็ต่ำ หรือ หากคะแนนความรู้ทางการเงินสูง คะแนนพฤติกรรมทางการเงินก็สูงด้วยเช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของโครงการสำรวจของ OECD อย่างไรก็ตาม ขนาดของคะแนนพฤติกรรมทางการเงินที่ปรับตัวดีขึ้นในแต่ละประเทศอาจแตกต่างกันไป โดยคะแนนความรู้ทางการเงินของคนไทยที่เพิ่มขึ้น จะช่วยให้พฤติกรรมทางการเงินดีขึ้นจากระดับประมาณ 4.5 คะแนน เป็นสูงสุดที่ 7.5 คะแนน ใกล้เคียงกับผลการศึกษาของมาเลเซียที่พฤติกรรมปรับตัวดีขึ้นมากตามความรู้ที่เพิ่มขึ้น โดยคนที่มีความรู้ทางการเงินสูงมีระดับคะแนนพฤติกรรมดีกว่าคนที่มีความรู้ทางการเงินต่ำเกือบ 2 เท่า ส่วนการศึกษาของประเทศเยอรมนีและเปรู คะแนนความรู้ทางการเงินของคนเยอรมันและเปรูที่เพิ่มขึ้น จะช่วยให้พฤติกรรมทางการเงินดีขึ้นประมาณ 1 คะแนน ขณะที่คนเอสโตเนียที่มีคะแนนความรู้ทางการเงินตั้งแต่ 2 คะแนนขึ้นไป คะแนนพฤติกรรมทางการเงินแทบไม่ได้ปรับตัวดีขึ้น จากผลการศึกษาของไทยและประเทศต่าง ๆ ดังที่ได้ยกตัวอย่าง^{5/}สนับสนุนกรอบแนวคิดทักษะทางการเงินตามแผนภาพที่ 1 คือ ทักษะทางการเงินเป็นผลมาจากการหล่อหลอมหรือสะสมปัจจัยต่าง ๆ ของแต่ละบุคคล ซึ่งความรู้ทางการเงินคือหนึ่งในปัจจัยที่กล่าวถึง ดังนั้น **ผลของความสัมพันธ์จึงสามารถสรุปได้ว่า การส่งเสริมการให้ความรู้ทางการเงินจะทำให้บุคคลมีพฤติกรรมทางการเงินที่ดีขึ้น**

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ของความรู้ทางการเงินและทัศนคติ พบว่า ทัศนคติของบุคคลจะค่อนข้างคงที่ที่ประมาณ 3 คะแนน ซึ่งสะท้อนว่า ความรู้ทางการเงินที่มีมากขึ้นไม่ได้ช่วยให้บุคคลมีทัศนคติต่อการเงินเพื่ออนาคตเปลี่ยนแปลงจากเดิม ทั้งนี้ ผลการศึกษาด้านทัศนคติอาจสะท้อนภาพได้ยังไม่สมบูรณ์นัก เนื่องจากข้อจำกัดด้านจำนวนคำถามทำให้มีคำถามด้านนี้เพียง 1 ข้อเท่านั้น

^{5/} Measuring Financial literacy: Results of the OECD / International Network on Financial Education (INFE) Pilot Study, OECD, 2012

แผนภาพที่ 5: ความสัมพันธ์ของคะแนนความรู้ พฤติกรรม และทัศนคติทางการเงิน

6.4 องค์ประกอบของทักษะทางการเงินที่เป็นจุดอ่อนของคนไทย

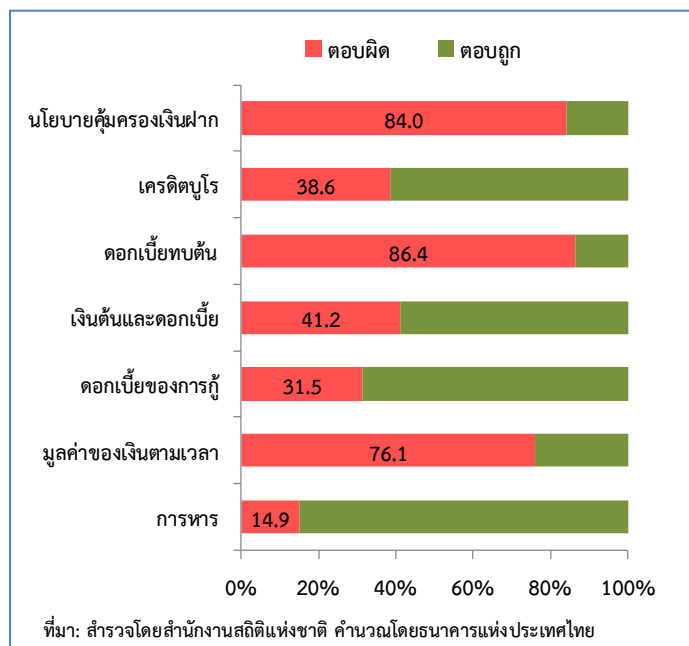
- ความรู้ทางการเงินที่คนไทยจำนวนมากยังไม่เข้าใจและมีความสำคัญต่อคนไทย คือ การคํานวณดอกเบี้ยของสินเชื่อ การคํานวณเงินต้นพร้อมดอกเบี้ย และมูลค่าของเงินตามกาลเวลา
- พฤติกรรมทางการเงินที่คนไทยส่วนหนึ่งยังปฏิบัติได้ไม่เหมาะสม คือ การตัดสินใจการเงินและการจัดทำบัญชีรับ-จ่าย การเปรียบเทียบข้อมูลก่อนตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ และการไม่กํวยืมหากรายรับไม่เพียงพอ

6.4.1 ด้านความรู้ทางการเงิน

- ในการวัดความรู้ด้านการเงินประกอบด้วย 1) คํานวณที่สอบถามเช่นเดียวกับที่ OECD ใช้ในการสํารวจจํานวน 5 คํานวณ คือ การสอบถามเกี่ยวกับการหาร มูลค่าของเงินตามกาลเวลา การคํานวณดอกเบี้ยของสินเชื่อ การคํานวณเงินต้นและดอกเบี้ย และการคํานวณดอกเบี้ยทบต้น และ 2) คํานวณที่ ธปท. สอบถามเพิ่มเติมจํานวน 2 คํานวณ คือ เครดิตบูโร และนโยบายคํุมครองเงินต้น (แสดงในแผนภาพที่ 2) โดยคํานวณทั้งหมดมีคะแนนเต็ม 8 คะแนน

- คนไทยด้อยเรื่องอะไร ผลสํารวจพบว่า คนไทยมีคะแนนความรู้ทางการเงินเฉลี่ย 3.7 คะแนน และคํานวณที่คนไทยมากกว่าครึ่งหนึ่งตอบไม่ถูก คือ การสอบถามเกี่ยวกับการคํานวณดอกเบี้ยทบต้น นโยบายคํุมครองเงินฝาก และมูลค่าของเงินตามกาลเวลา โดยมีสัดส่วนของการตอบผิดสูงถึงร้อยละ 86.4 84.0 และ 76.1 ตามลําดับ (แผนภาพที่ 6)

แผนภาพที่ 6: สัดส่วนของผู้ตอบคำถามความรู้ทางการเงินที่ตอบถูก/ตอบผิด

ทั้งนี้ คำถามทั้ง 3 ข้อเป็นคำถามที่มีความยากเมื่อเทียบกับคำถามความรู้ทางการเงินข้ออื่น ๆ รวมทั้งคำถามการคำนวณดอกเบี้ยทบต้น และนโยบายคุ้มครองเงินฝากเป็นคำถามที่ประชาชนบางส่วนไม่มีประสบการณ์โดยตรง จึงทำให้มีผู้ตอบถูกไม่มากนัก แต่การมีระดับความยากของคำถามทั้งสามข้อทำให้ชุดคำถามการวัดความรู้ทางการเงินชุดนี้มีคุณสมบัติที่ดีของการเป็นแบบทดสอบ เพราะเป็นชุดคำถามที่ทดสอบหาผู้มีความรู้ความเข้าใจอย่างแท้จริงเพื่อประเมินการเป็นผู้มีทักษะทางการเงินสูง นอกเหนือจากการมีคำถามอื่น ๆ ที่สามารถประเมินการผ่านเกณฑ์ความรู้ทางการเงิน

นอกจากนี้ แม้ประชาชนบางส่วนไม่ได้สัมผัสกับบริการทางการเงินที่เกี่ยวข้องกับการฝากเงินประเภทที่มีการคำนวณดอกเบี้ยทบต้น หรือมีบัญชีเงินฝากที่มากเกินกว่าวงเงินคุ้มครองของสถาบันประกันเงินฝาก แต่หลักการ การคำนวณดอกเบี้ยทบต้น คือ การให้ผลตอบแทนที่มากกว่าดอกเบี้ยทั่วไป อันเป็นผลจากการได้รับดอกเบี้ยที่เพิ่มขึ้นจากดอกเบี้ยที่ได้รับในก้อนแรก หรือสามารถกล่าวได้ว่า เป็นพลังดอกเบี้ยที่งอกเงยบนดอกเบี้ย หลักการของดอกเบี้ยทบต้นจึงสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการออมเงิน ซึ่งผู้ที่มีความรู้และเข้าใจในหลักการนี้ก็จะได้รับประโยชน์เพิ่มมากขึ้น โดยหากไม่มีการนำดอกเบี้ยที่ได้รับไปใช้จ่าย แต่นำไปออมต่อเนืองก็จะได้รับดอกเบี้ยที่เพิ่มมากขึ้น แม้ผลตอบแทนที่ได้รับจะไม่เท่ากับหลักการดอกเบี้ยทบต้นก็ตาม นอกจากนี้ ด้าน นโยบายการคุ้มครองเงินฝาก ระยะเวลาต่อไปจะมีการปรับเปลี่ยนวงเงินคุ้มครองซึ่งในอนาคตอาจมีการปรับเปลี่ยนวงเงินอีกหากตลาดการเงินมีความเปราะบาง ทำให้ประชาชนจำเป็นต้องมีการติดตามข่าวสารเพื่อให้สามารถปรับตัวได้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ดังนั้น การมีความรู้เกี่ยวกับวงเงินการคุ้มครองเงินฝาก จะช่วยให้ประชาชนสามารถบริหารจัดการเงินฝากได้ดียิ่งขึ้น

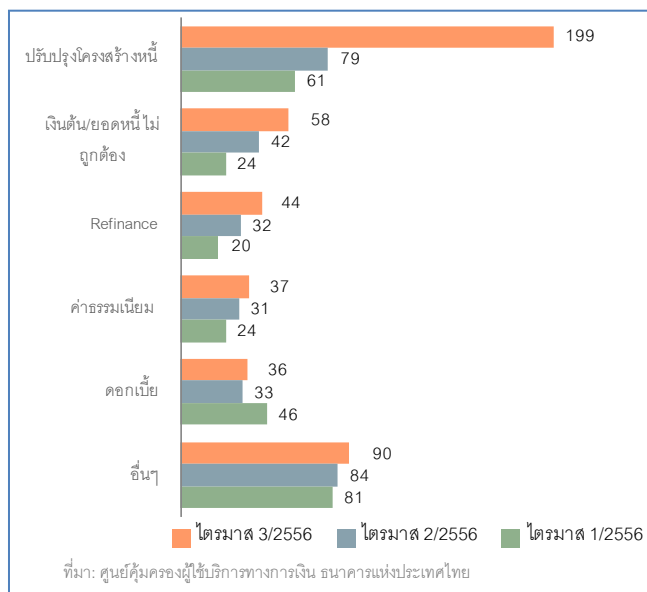
ส่วนคำถาม มูลค่าของเงินตามกาลเวลา แม้มีความยาก แต่เป็นคำถามที่เกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ของทุกคน เพราะคำถามมูลค่าของเงินตามกาลเวลามีแนวคิดคือ เงินมิได้มีค่าคงที่ตลอดไป แต่จะเสื่อมค่าลง เมื่อระยะเวลา

ผ่านไปจากการกักตุนของเงินเฟ้อ และเงินจำนวนเดียวกันที่ได้รับในเวลาต่างกันจะมีค่าไม่เท่ากัน โดยเงินที่ได้รับก่อนจะมีค่ามากกว่า ทั้งนี้ เงินในปัจจุบัน (เงินที่ได้รับก่อน) มีค่ามากกว่า เพราะหากนำไปฝากหรือลงทุน จะได้รับผลตอบแทน (หรือดอกเบี้ย) ที่หักเงินเพื่อออกแล้วรวมอยู่ด้วย ทำให้เงินที่ได้รับมีมูลค่าเพิ่มมากขึ้น ในทางกลับกันเงินในอนาคต (เงินที่จะได้รับในอีก 1 ปี หรือ 10 ปีข้างหน้า) จะมีค่าน้อยกว่า เพราะเงินจำนวนดังกล่าวจะถูกหักด้วยอัตราผลตอบแทนและอัตราเงินเฟ้อที่คาดว่าจะเกิดขึ้น จึงทำให้เงินในอนาคตจะมีค่าลดลงเมื่อคิดกลับมาเป็นเงินในปัจจุบัน ดังนั้น มูลค่าของเงินจำนวนเดียวกันที่เกิดขึ้นต่างเวลากันถ้าจะนำมาเปรียบเทียบกันได้ก็ต้องทำให้ค่าอยู่ ณ เวลาเดียวกัน นั่นคือ การคำนวณหามูลค่าอนาคต หรือมูลค่าปัจจุบันแล้วแต่สมภาวะการณ์ ดังนั้น ความเข้าใจแนวคิดดังกล่าวมีความสำคัญ สามารถนำไปใช้ในการวางแผนเพื่อตัดสินใจในการออมและการลงทุนที่ให้ผลตอบแทนในอัตราที่สูงกว่าเงินเฟ้อ ซึ่งจะช่วยยกระดับทักษะทางการเงินของประชาชนให้เพิ่มมากขึ้นจากการใช้ประโยชน์ของการบริหารเงินในสภาพเศรษฐกิจต่าง ๆ ตลอดจนเปรียบเทียบอัตราผลตอบแทนในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งการฝากเงินที่มีหลากหลายผลิตภัณฑ์ และการลงทุนในสินทรัพย์ต่าง ๆ

อนึ่ง คำถามการคำนวณเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยและการคำนวณดอกเบี้ยของการกู้เงินมีสัดส่วนผู้ตอบผิดร้อยละ 41.2 และ 31.5 ของตัวอย่างทั้งหมด ตามลำดับ แม้มีผู้ตอบผิดไม่สูงมาก เมื่อเทียบกับความรู้ทั้ง 3 ข้อก่อนหน้า แต่ความรู้การคำนวณทั้งสองข้อนี้มีความสำคัญกับคนไทยไม่ต่างกับคำถามมูลค่าของเงินตามกาลเวลา โดยคำถามการคำนวณเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยเกี่ยวข้องกับฝากเงินซึ่งเป็นบริการทางการเงินพื้นฐานที่คนไทยส่วนใหญ่ใช้บริการมากที่สุด^{6/} ส่วนคำถามการคำนวณดอกเบี้ยของการกู้เงินเกี่ยวข้องกับคนไทยจำนวนมากที่ขอสินเชื่อเพื่อวัตถุประสงค์ต่าง ๆ กันไป ซึ่งผู้ขอสินเชื่อบางส่วนสามารถสร้างประโยชน์จากการกู้ได้ แต่มีคนไทยอีกจำนวนไม่น้อยที่ได้รับปัญหาจากการก่อหนี้ โดยเฉพาะผู้มีรายได้น้อย โดยจากข้อมูลโครงการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ปี 2554 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า กลุ่มครัวเรือนที่มีรายได้น้อยที่สุดมีภาระการชำระหนี้สูงถึงร้อยละ 60 ของรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ซึ่งจากการศึกษาของประเทศที่พัฒนาแล้ว พบว่า ภาระการชำระหนี้ที่ระดับร้อยละ 40 ของรายได้เฉลี่ยต่อเดือน เป็นระดับที่เสี่ยงต่อความสามารถในการชำระหนี้และการบริโภคในอนาคตของครัวเรือน รวมทั้งจากสถิติการรับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับบริการทางการเงินของศูนย์คุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงินของ ธปท. พบว่า ผู้ใช้บริการทางการเงินมีปัญหาด้านสินเชื่อมากที่สุด โดยประชาชนหลายรายประสบปัญหาดังกล่าวเนื่องจากค่านึงถึงความต้องการได้รับอนุมัติสินเชื่อเพียงอย่างเดียว แต่ไม่ได้ตระหนักถึงภาระดอกเบี้ยจ่ายที่สูงเกินกำลังความสามารถในการชำระหนี้หรือไม่ อีกทั้งไม่ได้ตระหนักว่าภาระหนี้ดังกล่าวจะสร้างปัญหาต่อไปในอนาคตได้หากมีเหตุฉุกเฉินเกิดขึ้น ซึ่งท้ายที่สุดก็ประสบปัญหาไม่สามารถชำระหนี้ได้ส่งผลให้ต้องมีการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ดังสถิติที่ปรากฏในตารางที่ 7

^{6/} คนไทย 1 คนมีบัญชีเงินฝากออมทรัพย์เฉลี่ยที่ 1.2 บัญชี ข้อมูล ณ ตุลาคม 2555 คำนวณโดยธนาคารแห่งประเทศไทย

แผนภาพที่ 7: สถิติการรับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับบริการทางการเงินด้านการให้สินเชื่อ

- สถานภาพของคนไทยที่ด้อยความรู้ทางการเงิน^{7/} เป็นคนกลุ่มใด การศึกษานี้แสดงการพิจารณาเฉพาะสถานภาพพระด้อยรายได้ เนื่องจากเป็นสถานภาพที่มีผลต่อทักษะทางการเงินสูงที่สุด (ดังที่แสดงในการวิเคราะห์แบบ Regression) รวมทั้งสถานภาพพระด้อยรายได้มีจำนวนตัวอย่างในแต่ละกลุ่มรายได้ในจำนวนที่เท่า ๆ กัน (สถานภาพอื่น ๆ มีจำนวนตัวอย่างในแต่ละกลุ่มไม่เท่ากัน) ซึ่งการศึกษาจะสะท้อนเฉพาะผลสัดส่วนของผู้ตอบผิด/ถูกในแต่ละกลุ่มรายได้ได้อย่างชัดเจน โดยไม่มีผลของขนาดของกลุ่มตัวอย่างเข้ามาเกี่ยวข้อง ทั้งนี้ ผลสำรวจสัดส่วนผู้ตอบคำถามความรู้ทางการเงินไม่ถูก (ตาราง 8) พบว่า จากกลุ่มตัวอย่างของผู้ตอบผิดในคำถามความรู้ทางการเงินด้านการคำนวณดอกเบี้ยทบต้น นโยบายคุ้มครองเงินฝาก และมูลค่าของเงินตามกาลเวลา แต่ละกลุ่มรายได้มีสัดส่วนของการตอบผิดไม่แตกต่างกันมากนัก สะท้อนว่าระดับรายได้ที่แตกต่างกัน 3 กลุ่ม มีความรู้ทางการเงินในคำถามทั้งสามข้อไม่ต่างกันมากนัก นั่นคือ ผู้มีรายได้สูงบางส่วนก็ยังไม่สามารถตอบคำถามทั้งสามข้อได้เช่นกัน ขณะที่สัดส่วนการตอบคำถามการคำนวณเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยและการคำนวณดอกเบี้ยของสินเชื่อ ผู้มีรายได้ต่ำตอบคำถามทั้งสองข้อไม่ถูกต้องในจำนวนที่สูงมากเมื่อเทียบกับผู้มีรายได้ปานกลางและสูง ซึ่งชี้ได้ว่าผู้มีระดับรายได้สูงไม่ประสบปัญหาด้านการคำนวณเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยและการคำนวณดอกเบี้ยของสินเชื่อมากนัก

^{7/} ประกอบด้วย คำถามการคำนวณดอกเบี้ยทบต้น นโยบายคุ้มครองเงินต้น มูลค่าของเงินตามกาลเวลา การคำนวณเงินต้นและดอกเบี้ย และการคำนวณดอกเบี้ยของสินเชื่อ

ตารางที่ 8: สัดส่วนผู้ตอบคำถามความรู้ทางการเงินไม่ถูก จำแนกตามระดับรายได้

	การคำนวณดอกเบี้ย ทบต้น	นโยบายคุ้มครอง เงินฝาก	มูลค่าของเงินตาม กาลเวลา	จำนวนเงินต้นและ ดอกเบี้ย	จำนวนดอกเบี้ย ของสินเชื่อ
% ของผู้ตอบผิด ต่อตัวอย่างทั้งหมด	86.4%	84.0%	76.1%	41.2%	31.5%
ระดับรายได้	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%
- ต่ำ	35.3%	36.8%	36.5%	46.0%	47.5%
- ปานกลาง	33.9%	34.6%	33.9%	33.6%	33.8%
- สูง	30.8%	28.7%	29.6%	20.5%	18.8%

ที่มา: สำรวจโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ คำนวณโดยธนาคารแห่งประเทศไทย

- **ความรู้ทางการเงินปี 2556 เทียบกับปี 2553** เนื่องจากคำถามที่ใช้ในการสำรวจความรู้ทางการเงินปี 2556 มีการปรับเปลี่ยนตามแนวการสอบถามของ OECD เพื่อให้สามารถเปรียบเทียบกับต่างประเทศดังเช่นที่ได้กล่าวไว้แล้วในช่วงต้นของรายงานฯ ทำให้การเปรียบเทียบคำถามที่ใช้ในการสำรวจทั้ง 2 ปีสามารถเปรียบเทียบได้ในระดับหนึ่ง โดยลักษณะคำถามและผลการสำรวจแสดงดังตารางที่ 9 สัดส่วนผู้ตอบถูกใน 2 คำถามแรกของปี 2556 ดีขึ้นจากปี 2553 ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะคำถามในการสำรวจปี 2556 มีความซับซ้อนน้อยกว่า อย่างไรก็ตาม สามคำถามสุดท้าย คือ คำถามที่ 3 ในปี 2556 แม้ลักษณะคำถามง่ายกว่าปี 2553 ขณะที่คำถามที่ 4 และ 5 สอบถามแบบเดียวกับปี 2553 โดยมีการปรับคำถามที่ 5 เล็กน้อย ผลสำรวจพบว่า ผู้ตอบถูกกลับมีสัดส่วนต่ำกว่าการสำรวจในปี 2553 สะท้อนว่า คนไทยมีความรู้ทางการเงินเกี่ยวกับการคำนวณดอกเบี้ยทบต้น เครดิตบูโร และนโยบายคุ้มครองเงินฝากไม่ดีขึ้นจาก 3 ปีก่อน ผู้วางนโยบายหรือผู้เกี่ยวข้องจึงควรณรงค์ให้ความรู้ในเรื่องดังกล่าวอย่างจริงจังต่อไป

ตารางที่ 9: เปรียบเทียบความรู้ทางการเงินจากการสำรวจปี 2553^{8/} และ ปี 2556

คำถามที่	ปี 2553	ปี 2556	
		ตอบผิด	ตอบถูก
1	การคุม: สมมติว่า เกิดโรคระบาดขึ้นในตำบล ก ซึ่งมีจำนวนคนอาศัยอยู่ 150 คน และมีอัตราการเสียชีวิตจากโรคระบาดนี้เฉลี่ยร้อยละ 10 จากข้อมูลดังกล่าว ท่านคิดว่าจะมีผู้เสียชีวิตคิดเป็นกี่คน	42.88 %	57.12%
2	คำนวณดอกเบี้ยของสินเชื่: สมมติว่า ท่านซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้ามาในราคา 1,000 บาท และต้องชำระเงินคืนภายในระยะเวลา 1 ปี โดยสามารถเลือกชำระได้ 2 แบบ คือ ก. ชำระ/ผ่อนจ่ายรายเดือนๆ ละ 100 บาท เป็นเวลา 12 เดือน ข. ชำระ/จ่ายคืนครั้งเดียวในอีก 12 เดือนข้างหน้า บวกดอกเบี้ยเงินกู้ร้อยละ 20 แบบใดถูกกว่ากัน	92.51%	7.49%
3	คำนวณดอกเบี้ยทบต้น: สมมติว่าท่านขอกู้เงินจำนวน 1,000 บาท ซึ่งธนาคารคิดดอกเบี้ยเงินกู้ร้อยละ 20 ต่อปี โดยคิดดอกเบี้ยทบต้นต่อปี หากท่านไม่มีการจ่ายคืนเงินกู้และดอกเบี้ยเลย ยอดเงินค้างชำระของท่านจะเพิ่มขึ้นเป็น 2 เท่าในระยะเวลาประมาณกี่ปี	83.87%	16.13%
		ไม่ทราบ	ทราบ
4	เครดิตบูโร: หากท่านผิคนัดชำระเงินกู้จากธนาคารแห่งหนึ่งแล้ว ท่านคิดว่าธนาคารแห่งอื่นจะทราบหรือไม่	34.78%	65.22%
5	คุ้มครองเงินฝาก: ท่านทราบหรือไม่ว่าปัจจุบันรัฐบาลมีนโยบายคุ้มครองเงินฝากเต็มจำนวนสำหรับบัญชีเงินฝากที่เปิดกับธนาคารพาณิชย์	72.81%	27.19%
		ไม่ทราบ	ทราบ

ที่มา: สำรวจโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ จำนวนโดยธนาคารแห่งประเทศไทย

- ความรู้ทางการเงินของคนไทยเทียบกับต่างประเทศ ในการเปรียบเทียบคำถามความรู้ทางการเงินจำนวน 5 ข้อที่มีคำถามแบบเดียวกับ OECD เป็นการจัดอันดับการตอบถูกของคนไทยเทียบกับอีก 15 ประเทศ (ประกอบด้วย ประเทศที่ร่วมโครงการสำรวจกับ OECD จำนวน 14 ประเทศ และประเทศนิวซีแลนด์ซึ่งสำรวจความรู้และพฤติกรรมทางการเงินของคนนิวซีแลนด์ในปี 2556^{9/} โดยมีคำถามแบบเดียวกับ OECD) ผลการสำรวจ (ตารางที่ 10) พบว่า คำถามที่คนไทยมีอันดับการตอบถูกดีที่สุดคือ คำถามเกี่ยวกับการหารและการคำนวณเงินต้นพร้อมดอกเบี้ย โดยอยู่ในอันดับที่ 11 จาก 16 ประเทศ (รวมประเทศไทยด้วย) ขณะที่คำถามที่คนไทยมีอันดับการตอบถูกต่ำที่สุดคือ การสอบถามมูลค่าของเงินตามกาลเวลา ซึ่งมีสัดส่วนการตอบถูกเป็นอันดับสุดท้าย นอกจากนี้ จากคำถามทั้ง 5 ข้อพบว่า อันดับการตอบถูกของคนไทยค่อนข้างไปอันดับท้าย ๆ (ตั้งแต่อันดับ 11 – 16) จึงจำเป็นที่ผู้วางนโยบายควรให้ความสำคัญกับการให้ความรู้ในเรื่องดังกล่าวต่อไป

^{8/} รายงานผลสำรวจการเข้าถึงบริการทางการเงินภาคครัวเรือน ประจำปี 2553 ฝ่ายกลยุทธ์สถาบันการเงิน สายนโยบายสถาบันการเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย

^{9/} Financial Knowledge and Behaviour Survey, Key Point Summary 2013, Commission for Financial Literacy and Retirement Income.

ตารางที่ 10: เปรียบเทียบความรู้ทางการเงินของคนไทยกับต่างประเทศที่มีคำถามแบบเดียวกับ OECD

คำถามที่	สอบถาม	อันดับการตอบถูกของคนไทยเทียบกับ 15 ประเทศ*
1	การหาร	11
2	มูลค่าของเงินตามกาลเวลา	16
3	คำนวณดอกเบี้ยของสินเชื่อ	13
4	คำนวณเงินต้นและดอกเบี้ย	11
5	คำนวณดอกเบี้ยทบต้น	14

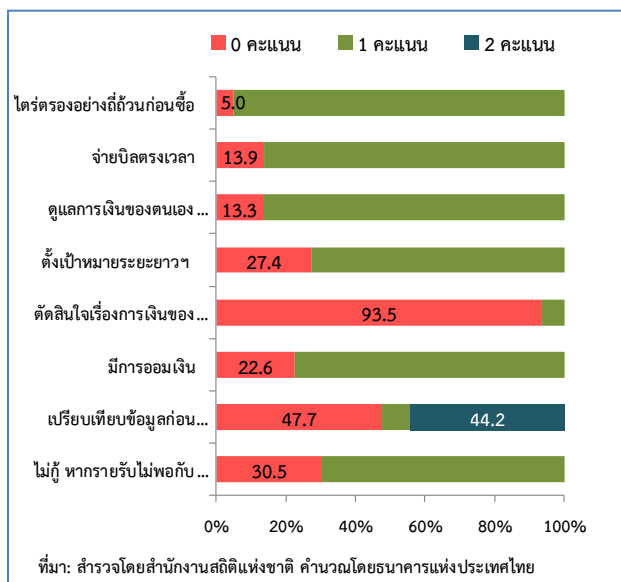
หมายเหตุ: 15 ประเทศ คือ ประเทศที่ร่วมโครงการสำรวจกับ OECD จำนวน 14 ประเทศ และประเทศนิวซีแลนด์
ที่มา: OECD, ANZ และ ธนาคารแห่งประเทศไทย

6.4.2 ด้านพฤติกรรมทางการเงิน

- การวัดพฤติกรรมทางการเงินประกอบด้วย 8 คำถาม คือ การสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการไตร่ตรองก่อนการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ทางการเงิน พฤติกรรมการชำระค่าใช้จ่ายตรงตามเวลาเรียกเก็บ พฤติกรรมดูแลการเงินของตัวเองอย่างใกล้ชิด พฤติกรรมการตั้งเป้าหมายการเงินระยะยาวและพยายามทำตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ พฤติกรรมการตัดสินใจทางการเงินและจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย พฤติกรรมการออม พฤติกรรมการเปรียบเทียบข้อมูลก่อนตัดสินใจซื้อ/ใช้บริการทางการเงิน และพฤติกรรมการจัดการการเงิน หากรายรับไม่เพียงพอกับรายจ่าย โดยพฤติกรรมทั้งหมดมีคะแนนเต็ม 9 คะแนน (แสดงในแผนภาพที่ 2)

- คนไทยควรปรับปรุงพฤติกรรมใด ผลสำรวจ (แผนภาพที่ 8) พบว่า แม้คนไทยมีคะแนนพฤติกรรมทางการเงินเฉลี่ย 5.9 คะแนน ซึ่งสูงกว่าร้อยละ 60 ของคะแนนเต็ม แต่มีพฤติกรรมทางการเงินที่คนไทยควรปรับปรุง คือ พฤติกรรมการรับผิดชอบตัดสินใจการเงินของครัวเรือนและการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย ซึ่งมีสัดส่วนของผู้ไม่ได้คะแนนถึงร้อยละ 93.5 พฤติกรรมการเปรียบเทียบข้อมูลมีสัดส่วนของผู้ไม่ศึกษาและเปรียบเทียบข้อมูลเลยอยู่ในเกณฑ์ที่สูงถึงร้อยละ 47.7 แม้สัดส่วนของผู้ศึกษาและเปรียบเทียบข้อมูลผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ จากหลายสถาบันการเงินก่อนซื้อผลิตภัณฑ์อยู่ในเกณฑ์ที่ดีที่ร้อยละ 44.2 สำหรับพฤติกรรมที่ยังไม่น่ากังวลมากนัก คือ พฤติกรรมการกู้ยืมเพื่อแก้ปัญหาการรายรับไม่เพียงพอกับรายจ่าย พฤติกรรมการตั้งเป้าหมายระยะยาวและปฏิบัติตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ และพฤติกรรมการออมเงิน มีสัดส่วนผู้ไม่ได้คะแนนร้อยละ 30.5 27.4 และ 22.6 ตามลำดับ

แผนภาพที่ 8: สัดส่วนคะแนนของผู้ตอบคำถามด้านพฤติกรรมทางการเงิน

- สถานภาพของคนไทยที่ได้คะแนนพฤติกรรมทางการเงินต่ำเป็นคนกลุ่มใด การศึกษาส่วนนี้วิเคราะห์เฉพาะคำถามที่สอบถามพฤติกรรมในลักษณะที่ต้องลงมือปฏิบัติจริง (ประกอบด้วย พฤติกรรมการรับผิดชอบตัดสินใจการเงินของครัวเรือนและการจัดทำบัญชีรับ-จ่าย พฤติกรรมการเปรียบเทียบข้อมูลก่อนซื้อผลิตภัณฑ์ พฤติกรรมกู้ยืมหากรายรับไม่พอกับรายจ่าย และพฤติกรรมการออม) และแสดงการวิเคราะห์ผลสำรวจเฉพาะสถานภาพระดับรายได้ ดังที่ได้ชี้แจงในการวิเคราะห์ด้านความรู้ทางการเงิน โดยผลสำรวจสัดส่วนผู้ไม่ได้คะแนนพฤติกรรมทางการเงิน (ตารางที่ 11) พบว่า จากกลุ่มตัวอย่างของผู้ไม่ได้คะแนนพฤติกรรมทางการเงินด้านการรับผิดชอบต่อตัดสินใจการเงินของครัวเรือนและการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย แต่ละกลุ่มรายได้มีสัดส่วนไม่แตกต่างกันมากนัก สะท้อนว่าระดับรายได้ไม่มีผลต่อพฤติกรรมการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย ขณะที่พฤติกรรมทางการเงินอีก 3 ด้านที่เหลือ ผู้มีรายได้ต่ำมีพฤติกรรมทั้งสามด้านไม่เหมาะสมในสัดส่วนที่สูงเมื่อเทียบกับผู้มีรายได้ปานกลางและสูง โดยเฉพาะด้านการออมและการเปรียบเทียบข้อมูลก่อนซื้อผลิตภัณฑ์ ผู้มีรายได้ต่ำมีสัดส่วนของผู้ไม่ได้คะแนนสูงมาก โดยอาจเป็นผลจากผู้มีรายได้ต่ำบางส่วนมีเงินไม่มากพอที่จะเก็บออมได้ หรืออาจไม่มีทางเลือกในการซื้อผลิตภัณฑ์ทางการเงิน จึงไม่มีการเปรียบเทียบข้อมูล

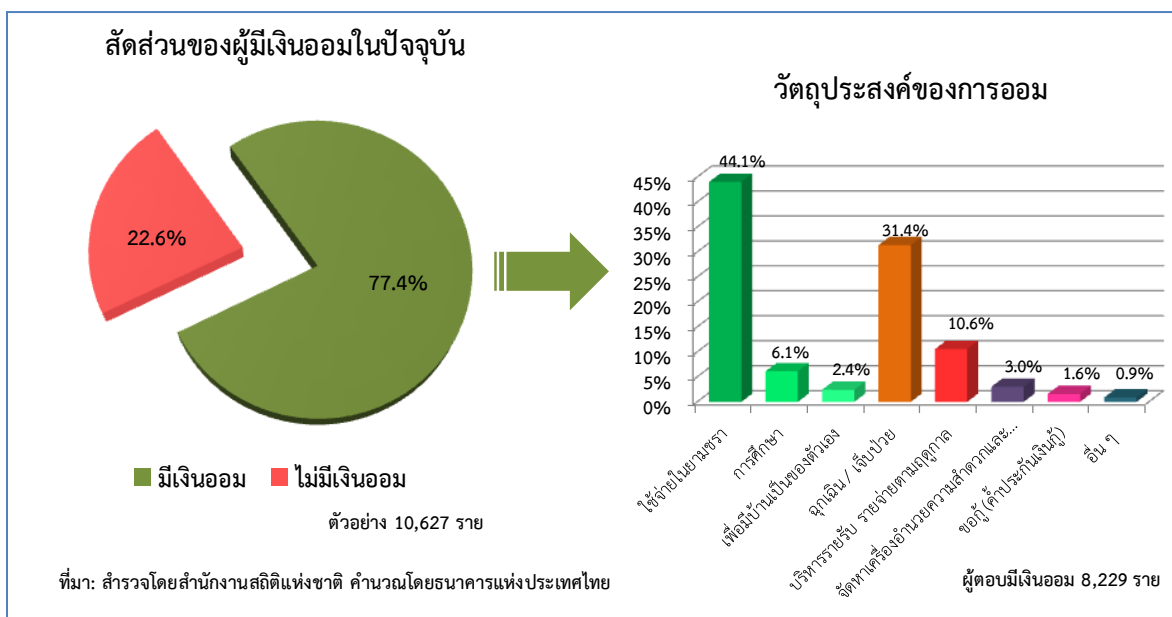
ตารางที่ 11: สัดส่วนผู้ไม่ได้คะแนนพฤติกรรมทางการเงิน จำแนกตามระดับรายได้

	รับผิดชอบเรื่องการเงินของครัวเรือนและจัดทำบัญชีรับ-จ่าย	เปรียบเทียบข้อมูลก่อนเลือกซื้อผลิตภัณฑ์	กู้ยืม หากรายรับไม่พอกับรายจ่าย	การออม
% ของผู้ไม่ได้คะแนนต่อตัวอย่างทั้งหมด	93.5%	47.7%	30.5%	22.6%
ระดับรายได้	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%
- ต่ำ	34.7%	45.0%	39.7%	52.1%
- ปานกลาง	33.7%	32.9%	35.8%	32.7%
- สูง	31.6%	22.1%	24.5%	15.2%

ที่มา: สำรวจโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ คำนวณโดยธนาคารแห่งประเทศไทย

- การออมสำหรับชีวิตหลังเกษียณยังไม่เพียงพอ จากการสำรวจพฤติกรรมการออมเพิ่มเติม (แผนภาพที่ 9) พบว่าคนไทยที่มีเงินออมมีสัดส่วนร้อยละ 77.4 โดยเป็นการออมระยะยาวร้อยละ 52.6 (ประกอบด้วยการออมเพื่อใช้จ่ายหลังเกษียณสูงสุดร้อยละ 44.1 ที่เหลือเป็นการออมเพื่อซื้อบ้าน และเพื่อการศึกษา) ขณะที่เป็นการออมสำหรับระยะสั้นร้อยละ 47.4

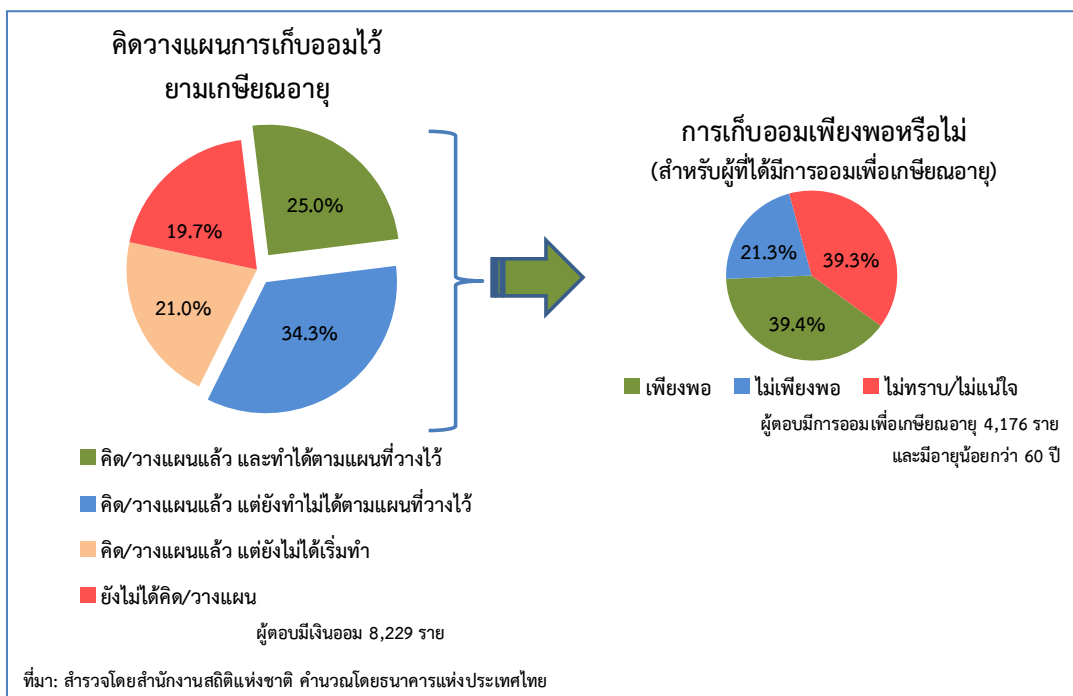
แผนภาพที่ 9: สัดส่วนของผู้มีเงินออม และวัตถุประสงค์ของการออมเงิน

อย่างไรก็ตาม แม้ผลสำรวจปรากฏว่าผู้มีเงินออมมีสัดส่วนค่อนข้างสูง แต่การออมเพื่อการเกษียณอายุ ยังไม่ได้ถูกให้ความสำคัญและยังมีการออมไม่เพียงพอ โดยผลการสำรวจ (แผนภาพที่ 10) พบว่ามีตัวอย่างเพียงร้อยละ 25.0 เท่านั้นที่มีการออมเงินเพื่อการเกษียณอายุและสามารถออมเงินได้ตามแผนที่วางไว้ ขณะที่ร้อยละ 34.3 มีการออมเงินเพื่อการเกษียณอายุแต่ยังไม่สามารถทำได้ตามแผนที่วางไว้ ส่วนที่เหลือร้อยละ 40.7 ไม่ได้มีการวางแผนและไม่ได้ออมเงินเพื่อวัยชราเลย นอกจากนี้ ผู้ตอบมากกว่าครึ่งหนึ่งของผู้ที่ได้ออมเงินเพื่อการเกษียณอายุระบุว่า การออมเพื่อการเกษียณอายุยังไม่เพียงพอ (ร้อยละ 21.3) และไม่แน่ใจว่ามีการออมเพียงพอหรือไม่ (ร้อยละ 39.3) รวมทั้งเมื่อพิจารณาระยะเวลาการออมในช่วงที่ผ่านมาเพื่อชีวิตหลังเกษียณอายุเพียงพอ

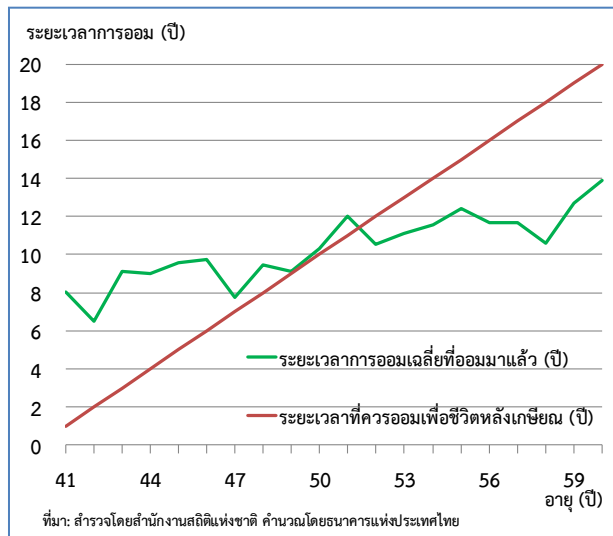
หรือไม่ การศึกษาในแผนภาพที่ 11 แสดงการพิจารณาระยะเวลาการออมเฉลี่ยของผู้ตอบมีการเก็บออมไว้สำหรับยามเกษียณอายุที่มีอายุตั้งแต่ 41 – 60 ปี เพื่อพิจารณาว่าระยะเวลาที่ออมเพียงพอหรือไม่ โดยเห็นว่า ผู้มีอายุตั้งแต่ 41 ปีเป็นต้นไป เป็นผู้มีความมั่นคงด้านการดำเนินชีวิตและรายได้ เนื่องจากผ่านพ้นช่วงชีวิตการศึกษา มีการประกอบอาชีพ และมีที่อยู่อาศัยมายาวนานพอสมควรแล้ว ช่วงชีวิตตั้งแต่อายุ 40 ปีเป็นต้นไปจึงเป็นระยะที่สามารถเก็บออมสำหรับการเกษียณอายุได้ การพิจารณาระยะเวลาที่ควรเก็บออมซึ่งอย่างน้อยสามารถมีเงินจำนวนหนึ่งที่สามารถใช้จ่ายได้และไม่น่าจะทำให้การมีชีวิตหลังเกษียณลำบากยากแค้นมากนัก (ไม่ได้พิจารณาในด้านเม็ดเงิน) โดยอายุตั้งแต่ 60 ปีเป็นต้นไปหลังจากเกษียณไม่สามารถเก็บออมได้อีก อายุ 60 ปีจึงเป็นอายุที่มีระยะเวลาการออมได้สูงสุด 20 ปี อายุ 59 ปี มีระยะเวลาออม 19 ปี นับย้อนกลับจนกระทั่งอายุ 41 ปี จะเริ่มออมได้ 1 ปี ระยะเวลาที่ควรเก็บออมตามแนวคิดนี้แสดงด้วยเส้นสีแดง ผลสำรวจพบว่า ผู้ที่ตอบได้เก็บออมไว้สำหรับยามเกษียณอายุและมีช่วงอายุ 41 – 50 ปี มีระยะเวลาออมเฉลี่ยสูงกว่าระยะเวลาที่ควรออม ขณะที่ผู้มีช่วงอายุ 51 – 60 ปี มีระยะเวลาออมเฉลี่ยต่ำกว่าระยะเวลาที่ควรออม ผลสำรวจดังกล่าวชี้ว่า ผู้กำลังเข้าสู่วัยผู้สูงอายุมีแนวโน้มที่จะประสบปัญหาใช้จ่ายอย่างขาดสนในบั้นปลายชีวิต^{10/}

แผนภาพที่ 10: การออมเพื่อการเกษียณอายุ

^{10/} เนื่องจากเทคนิคในการออกแบบสอบถามเพื่อมิให้เป็นการสร้างภาระแก่ผู้ตอบแบบสอบถาม ดังนั้น การวิเคราะห์การออมเพื่อการเกษียณอายุจึงสะท้อนภาพการออมสำหรับการใช้ชีวิตหลังเกษียณอายุเฉพาะในเชิงคุณภาพเท่านั้น

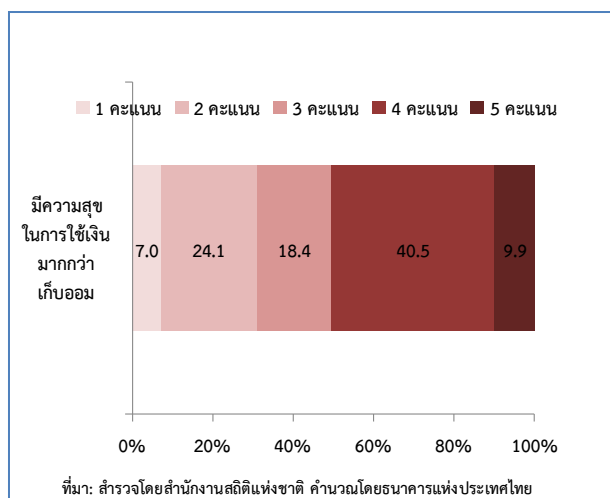
แผนภาพที่ 11: การออมเพื่อการเกษียณอายุเพียงพอหรือไม่สำหรับผู้ได้เก็บออมเงินที่มีอายุตั้งแต่ 41 – 60 ปี

6.4.3 ด้านทัศนคติทางการเงิน

- การวัดทัศนคติทางการเงินมีคะแนนเต็ม 5 คะแนน เป็นการสอบถามทัศนคติของบุคคลในการให้ความสำคัญระหว่างการใช้จ่ายในปัจจุบันหรือการออมเพื่ออนาคต ผลการสำรวจพบว่า คนไทยมีคะแนนเฉลี่ย 3.2 คะแนน โดยผลการสำรวจตามแผนภาพที่ 12 พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 40.5 มีทัศนคติที่ดี (4 คะแนน) โดยเห็นความสำคัญของการเก็บออมมากกว่ามีความสุขกับการใช้จ่ายเงิน ทั้งนี้ รายงานฉบับนี้มิได้วิเคราะห์ด้านการวัดทัศนคติอย่างละเอียดเนื่องจากข้อจำกัดจากการมีคำถามเพียงข้อเดียว ซึ่งอาจส่งผลให้การวิเคราะห์ในรายละเอียดบิดเบือนได้ โดยข้อจำกัดดังกล่าวจำเป็นต้องมีการปรับปรุงเพื่อพัฒนาให้การสำรวจทักษะทางการเงินเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

แผนภาพที่ 12: สัดส่วนของผู้ตอบคำถามด้านทัศนคติทางการเงินที่ได้ตั้งแต่ 1 – 5 คะแนน

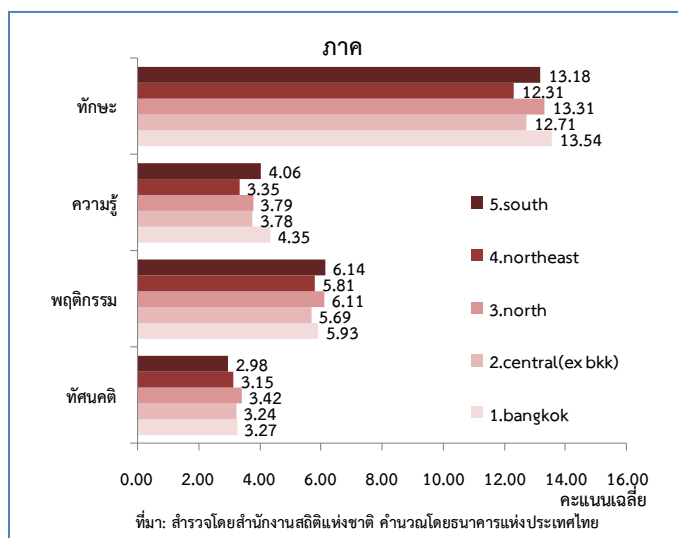
7. ผลการสำรวจทักษะทางการเงินและองค์ประกอบระดับภาคและจังหวัด

7.1 ระดับคะแนนทักษะทางการเงินเฉลี่ยของคนในแต่ละภาค

- ประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีคะแนนทักษะทางการเงินต่ำที่สุด

- ระดับคะแนนเฉลี่ยของคนในแต่ละภาค แสดงดังแผนภาพที่ 13 โดยเมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ย Mean พบว่า คะแนนทักษะทางการเงิน ความรู้ทางการเงิน และพฤติกรรมทางการเงินของคนกรุงเทพมหานครและภาคใต้สูงกว่าภาคอื่น ๆ ขณะที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีคะแนนทักษะทางการเงินต่ำที่สุดที่ 12.31 คะแนน ทั้งนี้ การพิจารณาจากค่า Mean สอดคล้องกับการทดสอบสมมติฐานแบบ F test ซึ่งพบว่า คะแนนเฉลี่ยในแต่ละภาคแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และคะแนนทักษะทางการเงินเฉลี่ยของแต่ละภาคสูงกว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนืออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งหมายความว่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีคะแนนเฉลี่ยทักษะทางการเงินต่ำที่สุด

แผนภาพที่ 13: คะแนนเฉลี่ยของทักษะทางการเงิน ความรู้ทางการเงิน พฤติกรรมทางการเงิน และทัศนคติทางการเงิน จำแนกตามภาค

- คนที่มีทักษะทางการเงินต่ำอยู่ที่ภาคใต้ จากการพิจารณาด้วยคะแนนสูง - ต่ำ (High - low) ตามการศึกษาในตอนที่ 6.2 ผู้มีทักษะทางการเงินต่ำ คือ ผู้ไม่มีคะแนนองค์ประกอบด้านใดด้านหนึ่งในเกณฑ์สูงเลย หรือมีคะแนนองค์ประกอบในเกณฑ์ต่ำหลายด้านซึ่งมีสัดส่วนร้อยละ 23.5 ของตัวอย่างทั้งหมด พบว่าส่วนใหญ่เป็นผู้อาศัยอยู่ในภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ (ตารางที่ 12)

ตารางที่ 12: จำนวนและสัดส่วนของผู้มีคะแนนองค์ประกอบทักษะทางการเงินต่ำกว่าคนกลุ่มอื่น
จำแนกตามภาค

	ผู้มีคะแนนองค์ประกอบทักษะฯ ต่ำกว่ากลุ่มอื่น *	
เทียบกับตัวอย่างทั้งหมด 10,627 ราย	จำนวน 2,493 ราย	สัดส่วน 23.5%
ภาค		
- ภาคกลาง	743	24.2%
- ตะวันออกเฉียงเหนือ	778	27.6%
- ใต้	396	25.9%

หมายเหตุ: * สัดส่วนผู้มีคะแนนองค์ประกอบทักษะฯ ต่ำ เป็นสัดส่วนที่เทียบกับจำนวนตัวอย่างทั้งหมด ของภาคนั้น ๆ และแสดงเฉพาะภาคที่มีสัดส่วนสูง
ที่มา: สำรวจโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ คำนวณโดยธนาคารแห่งประเทศไทย

7.2 จังหวัดที่มีคะแนนเฉลี่ยในเกณฑ์ต่ำ

- จังหวัดที่มีคะแนนทักษะทางการเงินต่ำในทุกภาคเป็นจังหวัดที่มีธุรกรรมทางการเงินไม่มากนักเมื่อเทียบกับจังหวัดอื่น ๆ ในภาคเดียวกัน
- จังหวัดที่มีคะแนนทักษะทางการเงินต่ำในภาคเหนือ ตะวันออกเฉียงเหนือ และใต้ มีคะแนนความรู้ทางการเงินค่อนข้างต่ำ แต่มีคะแนนพฤติกรรมทางการเงินในเกณฑ์ดี ขณะที่ภาคกลางมีคะแนนด้านความรู้และพฤติกรรมทางการเงินสวนทางกับทั้งสามภาค

- จังหวัดที่มีคะแนนเฉลี่ยในเกณฑ์ต่ำ การพิจารณาจังหวัดที่มีคะแนนทักษะทางการเงินเฉลี่ยในเกณฑ์ต่ำพิจารณาจากเกณฑ์คะแนนทักษะทางการเงินของจังหวัดที่มีคะแนนต่ำกว่าหรือมีคะแนนใกล้เคียงกับคะแนนทักษะทางการเงินเฉลี่ยของภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งเป็นภาคที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุดที่ 12.31 คะแนน โดยผลสำรวจจังหวัดที่มีคะแนนในเกณฑ์ต่ำในแต่ละภาคแสดงดังตารางที่ 13 และแผนภาพที่ 14

ตารางที่ 13: จังหวัดที่มีคะแนนทักษะทางการเงินในเกณฑ์ต่ำ*ในแต่ละภาค

กทม. (1 จ.)		ภาคเหนือ (17 จ.)		ภาคกลาง (25 จ.)		ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (20 จ.)		ภาคใต้ (14 จ.)	
จังหวัด	คะแนน ทักษะทาง การเงิน	จังหวัด	คะแนน ทักษะทาง การเงิน	จังหวัด	คะแนน ทักษะทาง การเงิน	จังหวัด	คะแนน ทักษะทาง การเงิน	จังหวัด	คะแนน ทักษะทาง การเงิน
กทม.	13.54	เพชรบูรณ์	11.34	สมุทรสงคราม	9.63	บุรีรัมย์	9.95	นราธิวาส	9.86
		แม่ฮ่องสอน	11.90	จันทบุรี	11.50	กาฬสินธุ์	10.75	ระนอง	10.33
		ตาก	12.25	ปราจีนบุรี	11.67	เลย	11.28	ยะลา	11.37
				กาญจนบุรี	11.81	ยโสธร	11.39	ปัตตานี	12.02
				นนทบุรี	11.93	หนองบัวลำภู	11.62		
				ราชบุรี	11.94	บึงกาฬ	12.06		
				สระแก้ว	12.03	นครพนม	12.14		
				ชลบุรี	12.10	มุกดาหาร	12.16		
				สุพรรณบุรี	12.26	หนองคาย	12.19		
				นครนายก	12.34	อุดรธานี	12.32		
						ร้อยเอ็ด	12.35		

หมายเหตุ: * จังหวัดที่มีคะแนนทักษะทางการเงินน้อยกว่าหรือใกล้เคียงกับคะแนนทักษะทางการเงินเฉลี่ยของภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ 12.31 คะแนนซึ่งเป็นคะแนนเฉลี่ยที่ต่ำสุดเมื่อเทียบกับภาคอื่นๆ และทดสอบ F test คะแนนเฉลี่ยของแต่ละภาคต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

** ตัวเลขในวงเล็บในแต่ละภาค คือ จำนวนจังหวัดในแต่ละภาค

ที่มา: สํารวจโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ คํานวณโดยธนาคารแห่งประเทศไทย

- ผลการวิเคราะห์จังหวัดที่มีคะแนนทักษะทางการเงินต่ำ พบประเด็นสำคัญ 2 ประการ คือ

- จังหวัดที่มีคะแนนทักษะทางการเงินต่ำในทุกภาคทั่วประเทศ พบว่า (1) ส่วนใหญ่เป็นจังหวัดที่อยู่ชายขอบของภาคและหลายจังหวัดห่างไกลจากจังหวัดศูนย์กลางธุรกิจของภาค ซึ่งจังหวัดที่เป็นศูนย์กลางธุรกิจของแต่ละภาค คือ เชียงใหม่ (ภาคเหนือ) นครราชสีมาและขอนแก่น (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) กทม. (ภาคกลาง แม้ในการศึกษาจะแยก กทม. ออกเป็นอีก 1 ภาค) และสงขลา (ภาคใต้) (2) หลายจังหวัดเป็นจังหวัดที่มีระดับธุรกรรมทางเศรษฐกิจ (Gross Provincial Product (GPP)) ไม่สูงมากเมื่อเปรียบเทียบกับภาคเดียวกัน โดยหลายจังหวัดมีอันดับ GPP อยู่ในอันดับกลาง ๆ ค่อนไปด้านท้ายเมื่อเทียบในภาคเดียวกัน (ตาราง 14) แม้บางจังหวัดอาจมีปัจจัยการเป็นจังหวัดชายขอบและจังหวัดที่มีธุรกรรมทางเศรษฐกิจค่อนข้างต่ำไม่ชัดเจนนัก เช่น จังหวัดชลบุรี แต่หลายจังหวัดมีปัจจัยร่วมทั้งสองประการ ดังนั้น จากทั้งสองปัจจัยข้างต้นชี้ได้ว่าประชาชนในจังหวัดมีปริมาณธุรกรรมทางการเงินน้อยกว่าจังหวัดอื่น ๆ และเป็นธุรกรรมที่ไม่ซับซ้อน ประชาชนจึงมีทักษะทางการเงินไม่สูง

ตารางที่ 14: จังหวัดที่มีคะแนนทักษะทางการเงินในเกณฑ์ต่ำและลำดับปริมาณธุรกรรมทางเศรษฐกิจ
(เรียงลำดับตามคะแนนทักษะทางการเงิน)

กทม. (1 จ.)		ภาคเหนือ (17 จ.)		ภาคกลาง (25 จ.)		ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (20 จ.)		ภาคใต้ (14 จ.)	
จังหวัด	ลำดับ GPP ในภาค	จังหวัด	ลำดับ GPP ในภาค	จังหวัด	ลำดับ GPP ในภาค	จังหวัด	ลำดับ GPP ในภาค	จังหวัด	ลำดับ GPP ในภาค
กทม.	1	เพชรบูรณ์	8	สมุทรสงคราม	25	บุรีรัมย์	5	นราธิวาส	8
		แม่ฮ่องสอน	17	จันทบุรี	13	กาฬสินธุ์	10	ระนอง	14
		ตาก	10	ปราจีนบุรี	8	เลย	14	ยะลา	9
				กาญจนบุรี	14	ยโสธร	16	ปัตตานี	10
				นนทบุรี	11	หนองบัวลำภู	18		
				ราชบุรี	12	บึงกาฬ	19		
				สระแก้ว	20	นครพนม	15		
				ชลบุรี	2	มุกดาหาร	17		
				สุพรรณบุรี	16	หนองคาย	13		
				นครนายก	24	อุดรธานี	3		
						ร้อยเอ็ด	6		

หมายเหตุ: * จังหวัดที่มีคะแนนทักษะทางการเงินน้อยกว่าหรือใกล้เคียงกับคะแนนทักษะทางการเงินเฉลี่ยของภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ 12.31 คะแนนซึ่งเป็นคะแนนเฉลี่ยที่ต่ำสุดเมื่อเทียบกับภาคอื่นๆ และทดสอบ F test คะแนนเฉลี่ยของแต่ละภาคต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

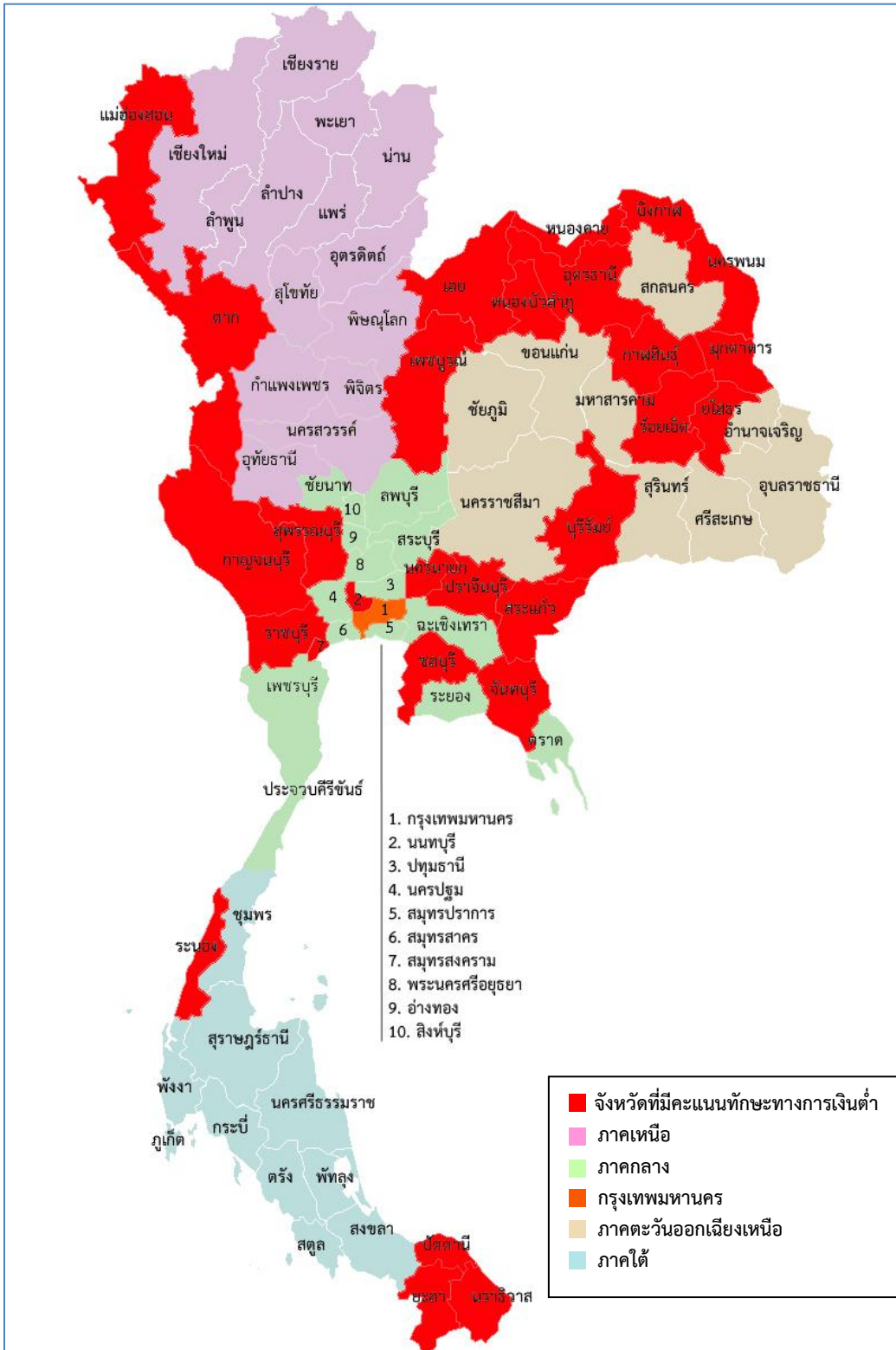
** ตัวเลขในวงเล็บในแต่ละภาค คือ จำนวนจังหวัดในแต่ละภาค

*** GPP คือ ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด อนุกรมใหม่ ตามราคาประจำปี พ.ศ. 2554

ที่มา: สํารวจโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ คํานวณโดยธนาคารแห่งประเทศไทย และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

- จังหวัดที่มีคะแนนทักษะทางการเงินต่ำในภาคกลางส่วนใหญ่มีคะแนนพฤติกรรมทางการเงินในระดับกลาง แต่มีคะแนนความรู้ทางการเงินสูงกว่าจังหวัดในภาคอื่น ๆ ขณะที่ภาคเหนือตะวันออกเฉียงเหนือ และได้มีคะแนนพฤติกรรมทางการเงินค่อนข้างต่ำ (คะแนนฯ ของแต่ละจังหวัดแสดงในตารางแนบ 1.1 – 1.4 ท้ายรายงาน)

แผนที่ประเทศไทยแสดงจังหวัดที่มีคะแนนในเกณฑ์ต่ำ (สีแดง)

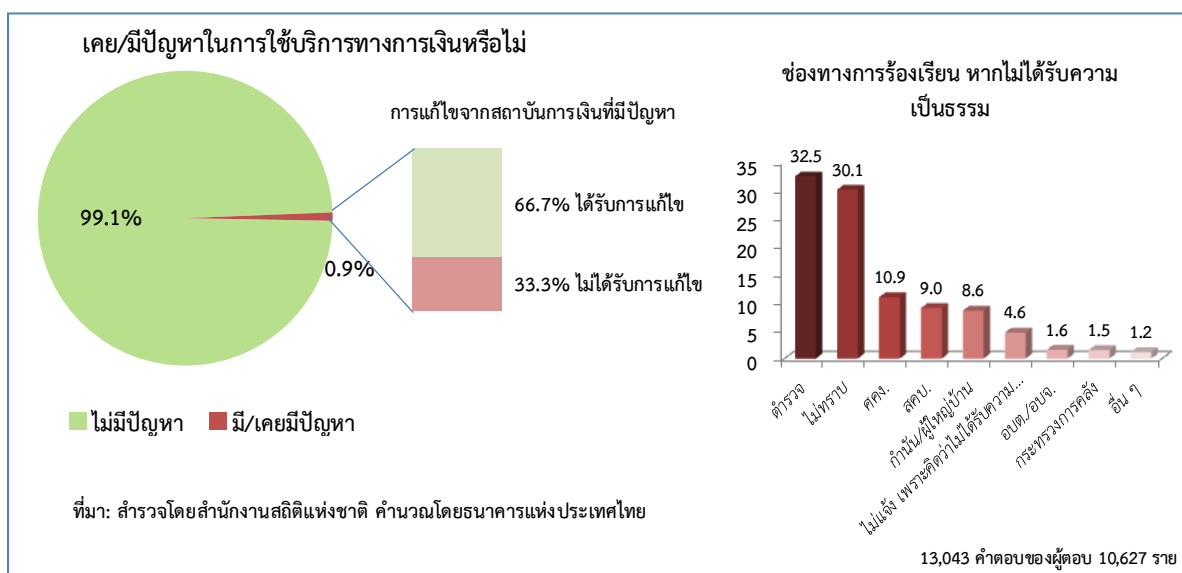

8. ประเด็นอื่น ๆ

8.1 การคุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงิน

- การคุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงิน ผลการสำรวจถึงปัญหาในการใช้บริการทางการเงินจากสถาบันการเงินภายใต้การกำกับของ ธปท. พบว่า ไม่ต่างจากผลการสำรวจในปี 2553 โดยผู้เคยประสบปัญหาจากการให้บริการของสถาบันการเงินภายใต้การกำกับของ ธปท. มีประมาณร้อยละ 1 ส่วนใหญ่ได้รับการแก้ไขปัญหามาจากสถาบันการเงินดังกล่าว นอกจากนี้ หากไม่ได้รับความเป็นธรรม ประชาชนมักต้องการร้องเรียนกับตำรวจสูงสุด ร้อยละ 32.5 การที่ประชาชนต้องการร้องเรียนกับตำรวจเป็นจำนวนมากอาจเป็นผลจากการเผยแพร่ข่าวสารที่ประชาชนได้รับทราบผ่านโทรทัศน์และวิทยุอย่างต่อเนื่อง และแต่ละกรณีเป็นเรื่องที่มีมูลค่าความเสียหายทางทรัพย์สินสูง อย่างไรก็ตาม มีประชาชนอีกมากถึงร้อยละ 30.1 ไม่ทราบว่า จะร้องเรียนใคร นอกจากนี้ มีประชาชนที่ต้องการร้องเรียนกับ ศคช. ร้อยละ 10.9 (แผนภาพที่ 15)

แผนภาพที่ 15: การคุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงิน

8.2 ช่องทางการรับรู้ข้อมูลข่าวสารบริการทางการเงิน

- ช่องทางการรับรู้ข้อมูลข่าวสารบริการทางการเงิน ผลการสำรวจ (ตารางที่ 15 และ 16) พบว่า มีประชาชนมากถึงร้อยละ 22.8 ที่ไม่ได้รับข่าวสารบริการทางการเงิน ขณะที่ประชาชนมากกว่าร้อยละ 70 ได้รับข่าวสารทางการเงิน โดยได้รับผ่านสาขาธนาคารมากที่สุดร้อยละ 32.0 รองลงมาได้รับผ่านคนใกล้ชิด (ครอบครัว/ญาติ/เพื่อน) ร้อยละ 28.0 และผ่านโทรทัศน์ร้อยละ 20.0 ทั้งนี้ ประชาชนใช้ข้อมูลจากสาขาธนาคารเพื่อการ

ตัดสินใจมากที่สุดถึงร้อยละ 45.0 รองลงมาใช้ข้อมูลจากคนใกล้ชิดและโทรทัศน์ ร้อยละ 30.3 และ 11.1 ตามลำดับ นอกจากนี้ ช่องทางที่ประชาชนต้องการเพิ่มเติม คือ ต้องการให้มีการส่งข่าวสารทางโทรทัศน์เพิ่มมากขึ้น ร้อยละ 23.6

ตารางที่ 15: การรับรู้ข้อมูลข่าวสารบริการทางการเงิน

การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ^{1/}	สัดส่วน (%)
ไม่ได้รับข้อมูล	22.8
ได้รับ	71.2
ช่องทางที่ได้รับข้อมูลข่าวสาร ^{2/}	สัดส่วน (%)
- สาขานาครต่าง ๆ	32.0
- ครอบครัว / ญาติพี่น้อง / เพื่อน	28.0
- โทรศัพท์	20.0
- สื่อต่าง ๆ (หนังสือพิมพ์ นิตยสาร แผ่นพับ วิทยุ และอินเทอร์เน็ต)	12.0
- ตัวแทนภาครัฐ เช่น ก.คลัง ธปท. อบต.	3.5
- สหกรณ์	3.5
- อื่นๆ	1.0

1/ ตัวอย่าง 10,627 ราย

2/ 17,688 คำตอบของผู้ตอบ 8,207 รายที่ได้รับข่าวสารทางการเงิน

ตารางที่ 16: ช่องทาง / แหล่งที่ใช้ในการตัดสินใจ และช่องทางที่ต้องการรับรู้ข่าวสารบริการทางการเงินเพิ่มเติม

แหล่งที่ใช้ในการตัดสินใจ	สัดส่วน (%)
สาขานาครต่าง ๆ	45.0
ครอบครัว / ญาติพี่น้อง / เพื่อน	30.3
โทรศัพท์	11.1
สื่อต่าง ๆ (หนังสือพิมพ์ นิตยสาร แผ่นพับ วิทยุ และอินเทอร์เน็ต)	5.4
ตัวแทนภาครัฐ เช่น ก.คลัง ธปท. อบต.	3.9
สหกรณ์	3.2
อื่น ๆ	0.5

คำตอบของผู้ตอบแหล่งที่ใช้ในการตัดสินใจ 10,588 คำตอบ

ช่องทางที่ต้องการเพิ่มเติม	สัดส่วน (%)
โทรศัพท์	23.6
ตัวแทนภาครัฐ เช่น ก.คลัง ธปท. อบต.	16.7
สาขานาครต่าง ๆ	15.7
ครอบครัว / ญาติพี่น้อง / เพื่อน	8.1
อินเทอร์เน็ต	7.9
หนังสือพิมพ์	6.8
แผ่นพับ	4.4
วิทยุ	4.4
อื่น ๆ	21.2

ผู้ตอบช่องทางได้รับข้อมูลข่าวสาร 8,207 ราย

9. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การดำเนินนโยบายเพื่อเพิ่มทักษะทางการเงินซึ่งสะท้อนจากผลการศึกษาภาพรวมระดับประเทศ ผู้ดำเนินนโยบายควรให้ความสำคัญกับการให้ความรู้ทางการเงินก่อนเป็นลำดับแรก เนื่องจากเป็นทักษะด้านที่คนไทยมีคะแนนต่ำที่สุด รวมทั้งผลการศึกษาก็บ่งชี้ว่า การส่งเสริมด้านความรู้ทางการเงินจะช่วยปรับพฤติกรรมทางการเงินของประชาชนให้ดีขึ้นได้ นอกจากนี้ ในทางปฏิบัติหากไม่มีเหตุปัจจัยที่สำคัญและส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงของชีวิต การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและทัศนคติของบุคคลจะไม่สามารถสัมฤทธิ์ผลได้ในเวลาสั้น ๆ แต่หากบุคคลได้รับความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องอย่างต่อเนื่อง จะสามารถนำความรู้มาประยุกต์ใช้กับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้ และเมื่อปฏิบัติเป็นประจำอย่างสม่ำเสมอ ก็จะส่งผลให้บุคคลสามารถปรับให้มีพฤติกรรมที่ดีได้

ทั้งนี้ ผู้ดำเนินนโยบายควรมุ่งเน้นให้การส่งเสริมความรู้ทางการเงินแก่กลุ่มผู้มีรายได้น้อย ระดับการศึกษาต่ำ มีอาชีพที่มีรายได้น้อยกว่า และจัดทำสื่อความรู้ที่ตรงกับจุดอ่อนและเป็นความรู้ที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของคนไทยกลุ่มดังกล่าวด้วย รวมทั้งใช้ช่องทางที่เหมาะสมด้วย โดยควรให้ความรู้พื้นฐานเป็นลำดับแรก ประกอบด้วย การคำนวณดอกเบี้ยของการกู้เงิน การคำนวณเงินต้นพร้อมดอกเบี้ย และมูลค่าของเงินตามกาลเวลา นอกจากนี้ ควรส่งเสริมความรู้ที่เป็นการยกระดับทักษะทางการเงินด้วย ซึ่งได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับการคำนวณดอกเบี้ยทบต้น และนโยบายคุ้มครองเงินฝาก สำหรับด้านพฤติกรรมทางการเงินก็สามารถส่งเสริมให้บุคคลในกลุ่มดังกล่าว ปรับพฤติกรรมด้านการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย การเปรียบเทียบข้อมูลก่อนตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ และการไม่กู้ยืมหากรายรับไม่เพียงพอโดยชี้ให้เห็นถึงประโยชน์ของพฤติกรรมดังกล่าว

สำหรับผลการศึกษาระดับภาคและจังหวัด ผู้ดำเนินนโยบายควรเร่งส่งเสริมให้ความรู้กับประชาชนในจังหวัดที่มีทักษะทางการเงินต่ำ เพื่อเพิ่มระดับทักษะทางการเงินให้ใกล้เคียงกับประชาชนในจังหวัดอื่นๆ นโยบายดังกล่าวจะช่วยทำให้ประชาชนมีทักษะทางการเงินที่ดีขึ้น สามารถนำทักษะที่มีมากขึ้นมาปรับการใช้บริการทางการเงินให้มีความราบรื่นและช่วยลดปัญหาอุปสรรคทางการเงินได้ นอกจากนี้ นโยบายการเพิ่มทักษะทางการเงินให้กับประชาชนในจังหวัดเหล่านี้จะสามารถช่วยลดปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมได้ในระดับหนึ่งด้วย ทั้งนี้ ในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ ควรเน้นส่งเสริมด้านความรู้ทางการเงินเป็นสำคัญ เนื่องจากประชาชนในทั้งสามภาค มีความรู้ทางการเงินค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับภาคกลาง ส่วนภาคกลาง ควรเน้นส่งเสริมให้มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมควบคู่ไปกับส่งเสริมด้านความรู้ทางการเงิน เพราะประชาชนในภาคกลางมีคะแนนพฤติกรรมทางการเงินต่ำกว่าภาคอื่น ๆ

ผลสำรวจทักษะทางการเงินของประชาชนทั่วประเทศในปี 2556 ที่แสดงว่าประชาชนยังมีความรู้ทางการเงินอยู่ในเกณฑ์ต่ำนี้ ทำให้ ธปท. โดย ศคก. กำหนดให้การพัฒนาทักษะทางการเงินเป็นนโยบายเชิงรุกในการคุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงิน โดยมีความคาดหวังว่าเมื่อประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจทางการเงินที่ดีแล้ว จะนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม สามารถดูแลเรื่องการเงินของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพนำไปสู่ความเป็นอยู่ที่ดีอย่างยั่งยืนของคนไทย และได้ตั้งเป้าหมายที่ต้องการบรรลุในระยะปานกลางสำหรับปี 2559 คือ ประชาชนมีคะแนนทักษะทางการเงินไม่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของกลุ่มประเทศที่เข้าร่วมประเมินทักษะทางการเงินของ OECD ซึ่งอยู่ที่ร้อยละ 62.3 เพื่อให้สะท้อนประสิทธิผลของการดำเนินการในเชิงรุกนี้ ทั้งนี้ การพัฒนาทักษะทางการเงินเป็นงานระดับชาติที่ต้องใช้

เวลาและต้องทำอย่างต่อเนื่องจึงจะเห็นผล จึงต้องอาศัยความร่วมมือและการประสานงานจากหลายภาคส่วนเพื่อ
ร่วมกันผลักดันให้บรรลุเป้าหมายและเกิดผลอย่างแท้จริง นั่นคือ ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

ANZ, 2013, 'Financial Knowledge and Behaviour Survey, Key Point Summary', Commission for Financial Literacy and Retirement Income, 2013.

Atkinson, A & Messy, F 2012, 'Measuring Financial Literacy: Results of the OECD / International Network on Financial Education (INFE) Pilot Study', *OECD Working Papers on Finance, Insurance and Private Pensions*, No. 15, OECD Publishing.
<http://dx.doi.org/10.1787/5k9csfs90fr4-en>

Atkinson, A & McKay, S & Kempson, E & Collard, S 2006, 'Levels of Financial Capability in the UK: Results of a baseline survey' Personal Finance Research Centre, University of Bristol, Prepared for Financial Services Authority, March 2006.

Financial Services Authority 2005, '*Measuring financial capability: an exploratory study*', Personal Finance Research Centre, University of Bristol, June 2005.

OECD, 'Measuring Financial literacy: Questionnaire and Guidance Notes for Conducting and Internationally Comparable Survey of Financial Literacy', INFE International Network on Financial Education.

OECD (2009), "Framework for the Development of Financial Literacy Baseline Surveys: A First International Comparative Analysis", *OECD Working Papers on Finance, Insurance and Private Pensions*, No. 1, OECD Publishing.[doi: 10.1787/5kmddpz7m9zq-en](https://doi.org/10.1787/5kmddpz7m9zq-en)

ธนาคารแห่งประเทศไทย 'รายงานผลสำรวจการเข้าถึงบริการทางการเงินภาคครัวเรือน ประจำปี 2553' ฝ่ายกลยุทธ์สถาบันการเงิน สายนโยบายสถาบันการเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย

ภาคผนวก

ตารางแนบ 1.1: ค่าเฉลี่ยของคะแนนทักษะทางการเงิน ความรู้ทางการเงิน พฤติกรรมทางการเงิน และทัศนคติทางการเงินของจังหวัดในภาคเหนือ^{1/}

	ทักษะทางการเงิน	ความรู้ทางการเงิน	พฤติกรรมทางการเงิน	ทัศนคติทางการเงิน
จำนวนตัวอย่าง	2,595			
ภาคเหนือ	13.31	3.79	6.11	3.42
เพชรบูรณ์	11.34	2.68	5.57	2.71
แม่ฮ่องสอน	11.90	2.87	5.65	2.97
ตาก	12.25	2.43	6.26	3.21
กำแพงเพชร	12.53	2.89	5.87	3.36
ลำพูน	13.00	3.67	5.82	2.98
พะเยา	13.13	3.09	5.62	3.97
พิษณุโลก	13.28	3.55	5.74	3.48
อุดรดิตถ์	13.40	3.32	6.31	3.30
น่าน	13.49	3.13	6.53	3.39
เชียงราย	13.59	3.46	6.20	3.44
สุโขทัย	13.64	3.47	6.24	3.45
แพร่	13.78	3.68	6.36	3.21
เชียงใหม่	13.81	3.13	6.36	3.87
อุทัยธานี	13.90	3.80	5.96	3.60
นครสวรรค์	13.98	3.34	6.54	3.62
ลำปาง	13.99	3.92	6.17	3.34
พิจิตร	15.37	4.00	6.55	4.24

หมายเหตุ: 1/ เรียงลำดับจากจังหวัดที่มีคะแนนทักษะทางการเงินต่ำสุดไปจังหวัดที่มีคะแนนทักษะทางการเงินสูงสุด
ที่มา: สำรวจโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ คำนวณโดยธนาคารแห่งประเทศไทย

ตารางแนบ 1.2: ค่าเฉลี่ยของคะแนนทักษะทางการเงิน ความรู้ทางการเงิน พฤติกรรมทางการเงิน และทัศนคติทางการเงินของจังหวัดในภาคกลาง^{1/}

	ทักษะทางการเงิน	ความรู้ทางการเงิน	พฤติกรรมทางการเงิน	ทัศนคติทางการเงิน
จำนวนตัวอย่าง	3,075			
ภาคกลาง	12.71	3.78	5.69	3.24
สมุทรสงคราม	9.63	2.32	4.28	2.70
จันทบุรี	11.50	2.92	5.59	2.57
ปราจีนบุรี	11.67	2.87	5.22	3.17
กาญจนบุรี	11.81	2.82	5.24	3.35
นนทบุรี	11.93	3.80	4.98	2.60
ราชบุรี	11.94	3.14	5.55	2.80
สระแก้ว	12.03	3.45	4.66	3.42
ชลบุรี	12.10	2.97	5.82	2.89
สุพรรณบุรี	12.26	3.40	5.10	3.26
นครนายก	12.34	3.58	5.26	2.99
อ่างทอง	12.46	3.47	5.34	3.16
สมุทรสาคร	12.64	3.12	5.37	3.71
ระยอง	12.85	2.66	6.19	3.63
ประจวบคีรีขันธ์	12.93	3.06	5.95	3.48
นครปฐม	13.03	3.46	6.21	2.87
สมุทรปราการ	13.09	3.54	5.81	3.24
เพชรบุรี	13.15	3.55	6.04	3.06
สระบุรี	13.16	3.83	5.49	3.28
ลพบุรี	13.24	3.76	5.22	3.72
ตราด	13.47	3.08	6.50	3.46
สิงห์บุรี	13.50	3.66	6.26	3.06
ฉะเชิงเทรา	13.78	2.88	6.40	4.09
ปทุมธานี	13.96	3.88	6.42	3.10
ชัยนาท	14.01	3.42	6.51	3.60
พระนครศรีอยุธยา	14.23	3.97	6.10	3.59

หมายเหตุ: 1/ เรียงลำดับจากจังหวัดที่มีคะแนนทักษะทางการเงินต่ำสุดไปจังหวัดที่มีคะแนนทักษะทางการเงินสูงสุด

ที่มา: สํารวจโดยสํานักงานสถิติแห่งชาติ คํานวณโดยธนาคารแห่งประเทศไทย

ตารางแนบ 1.3: ค่าเฉลี่ยของคะแนนทักษะทางการเงิน ความรู้ทางการเงิน พฤติกรรมทางการเงิน และทัศนคติทางการเงินของจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ^{1/}

	ทักษะทางการเงิน	ความรู้ทางการเงิน	พฤติกรรมทางการเงิน	ทัศนคติทางการเงิน
จำนวนตัวอย่าง	2,820			
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	12.31	3.35	5.81	3.15
บุรีรัมย์	9.95	1.63	4.98	3.12
กาฬสินธุ์	10.75	1.69	6.04	2.78
เลย	11.28	2.70	5.80	2.39
ยโสธร	11.39	2.81	5.67	2.51
หนองบัวลำภู	11.62	2.82	5.15	3.25
บึงกาฬ	12.06	2.17	5.56	4.02
นครพนม	12.14	2.77	5.90	3.08
มุกดาหาร	12.16	2.95	5.65	3.15
หนองคาย	12.19	2.95	5.78	3.04
อุดรธานี	12.32	2.90	5.85	3.16
ร้อยเอ็ด	12.35	3.68	5.69	2.46
นครราชสีมา	12.45	2.96	6.25	2.82
ขอนแก่น	12.54	3.05	5.67	3.39
สุรินทร์	12.62	3.20	5.49	3.48
มหาสารคาม	12.81	3.31	6.23	2.80
อุบลราชธานี	13.11	2.57	6.24	3.93
อำนาจเจริญ	13.41	3.03	6.01	3.93
ศรีสะเกษ	13.61	3.90	6.02	3.14
ชัยภูมิ	13.70	3.55	6.21	3.43
สกลนคร	13.70	3.82	5.88	3.46

หมายเหตุ: 1/ เรียงลำดับจากจังหวัดที่มีคะแนนทักษะทางการเงินต่ำสุดไปจังหวัดที่มีคะแนนทักษะทางการเงินสูงสุด

ที่มา: สำรวจโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ คำนวณโดยธนาคารแห่งประเทศไทย

ตารางแนบ 1.4: ค่าเฉลี่ยของคะแนนทักษะทางการเงิน ความรู้ทางการเงิน พฤติกรรมทางการเงิน และทัศนคติทางการเงินของจังหวัดในภาคใต้^{1/}

	ทักษะทางการเงิน	ความรู้ทางการเงิน	พฤติกรรมทางการเงิน	ทัศนคติทางการเงิน
จำนวนตัวอย่าง	1,531			
ภาคใต้	13.18	4.06	6.14	2.98
นราธิวาส	9.86	2.11	5.11	2.34
ระนอง	10.33	2.52	4.95	2.50
ยะลา	11.37	2.91	5.94	2.11
ปัตตานี	12.02	3.06	6.10	2.42
นครศรีธรรมราช	12.99	3.33	6.19	2.99
ภูเก็ต	13.49	3.50	6.24	3.25
พังงา	13.57	3.69	6.11	3.24
สตูล	13.66	3.80	6.19	3.13
กระบี่	13.92	4.08	5.96	3.30
พัทลุง	14.26	4.02	6.74	2.94
ชุมพร	14.43	3.71	6.45	3.73
ตรัง	14.53	4.37	6.58	2.96
สงขลา	14.82	4.29	6.55	3.36
สุราษฎร์ธานี	14.83	4.10	6.71	3.43

หมายเหตุ: 1/ เรียงลำดับจากจังหวัดที่มีคะแนนทักษะทางการเงินต่ำสุดไปจังหวัดที่มีคะแนนทักษะทางการเงินสูงสุด
ที่มา: สํารวจโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ คํานวณโดยธนาคารแห่งประเทศไทย